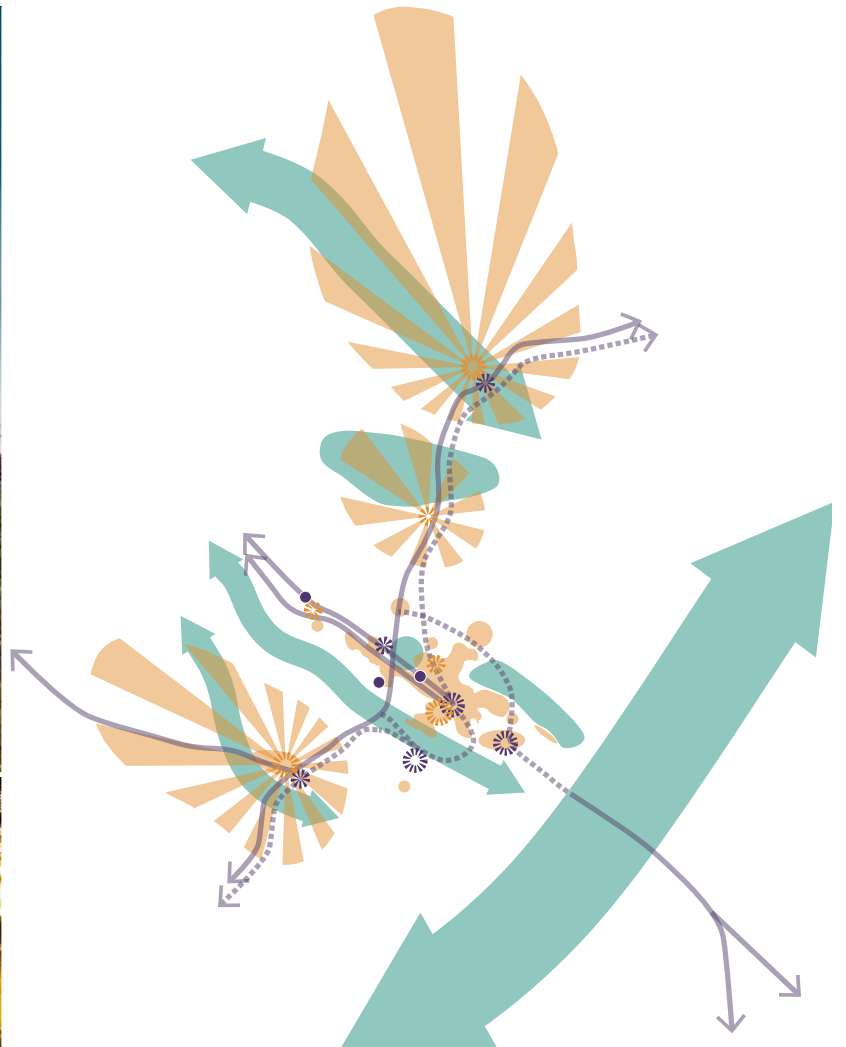
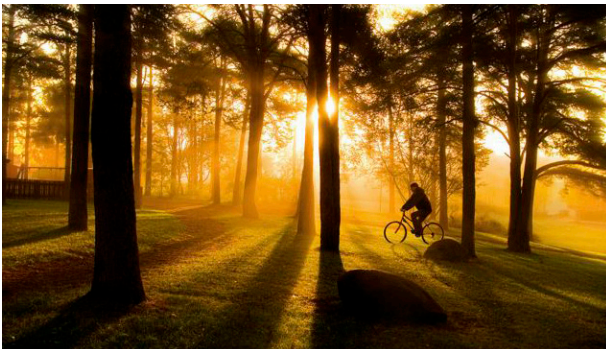

••• Program till Vision Luleå 2040

Översiktsplan 2021

Antagen av Kommunfullmäktige 2021-09-27, §188

VISION & RIKTNINGAR

Ger en bild av det samhälle vi vill nå och visar de strategier som är avgörande för Luleå halvvägs till visionens år 2040.

PROGRAM & UTVECKLINGSPLANER

Tydliggör Luleå kommuns vilja och innehåller angreppssätt och principer för alla verksamheters arbete för att nå visionen. Program och utvecklingsplaner är också kommunens översiktsplan.

PLANER & RIKTLINJER

En plan visar enskilda nämnders långsiktiga ambitioner, insatser och förhållningssätt. En riktlinje visar på en hållning i en fråga som rör samhällets utveckling och ger vägledning i arbetet.

Dokumenttyp: Översiktsplan 2021

Dokumentnamn: Program till Vision Luleå 2040

Dokumentansvarig: AnneLie Granljung

Senast reviderad: September 2021 - Vision 2050 blev Vision 2040

Fastställd: Ej fastställd

Beslutinstans: Kommunfullmäktige

Giltighetstid: 2021 - 2040

Dokument gäller för: Alla förvaltningar

Revideringar efter antagande av översiktsplanen

Översiktsplanen och visionen

Luleå kommuns översiktsplan 2021 (Program till Vision 2050) antogs av Kommunfullmäktige 2021-09-27, §188. Kommunfullmäktigt beslutade samtidigt att översiktsplanens intentioner och långsiktiga mål ska genomföras till år **2040** istället för 2050 och att ge kommundirektören i uppdrag att beskriva vilka åtgärder som behöver vidtas för att omhänderta den ambitionshöjning detta medför.

Beslutet innebär att kommunens vision 2050 ändras till vision **2040** för att tydliggöra att visionen, Luleås framtidsbild, ska uppnås tio år tidigare.

Vision Luleå 2040

”Luleå 2040. Vi lever ett rikt och utvecklande liv i en viljestark och växande region. Vid Botenvikens kust finns plats för både och; närhet och utrymme, stad och land, bredd och spets, vita vidder och ljusa sommarnätter, naturens värden och dess möjligheter. Med ett naturligt nytänkande och ett friskt flöde av intryck, kunskap och utbyten skapar vi en hållbar förnyelse. Det gör oss till en av de viktigaste svenska kustregionerna och en förebild nationellt och internationellt.”

”Vision Luleå 2050” antogs politiskt 2008 och handlar om att skapa ett attraktivt Luleå som är hållbart över tiden. Läs mer i dokumentet *Vision Luleå 2050* och de olika framtidsbilderna för Luleå.

Övergripande mål till 2040

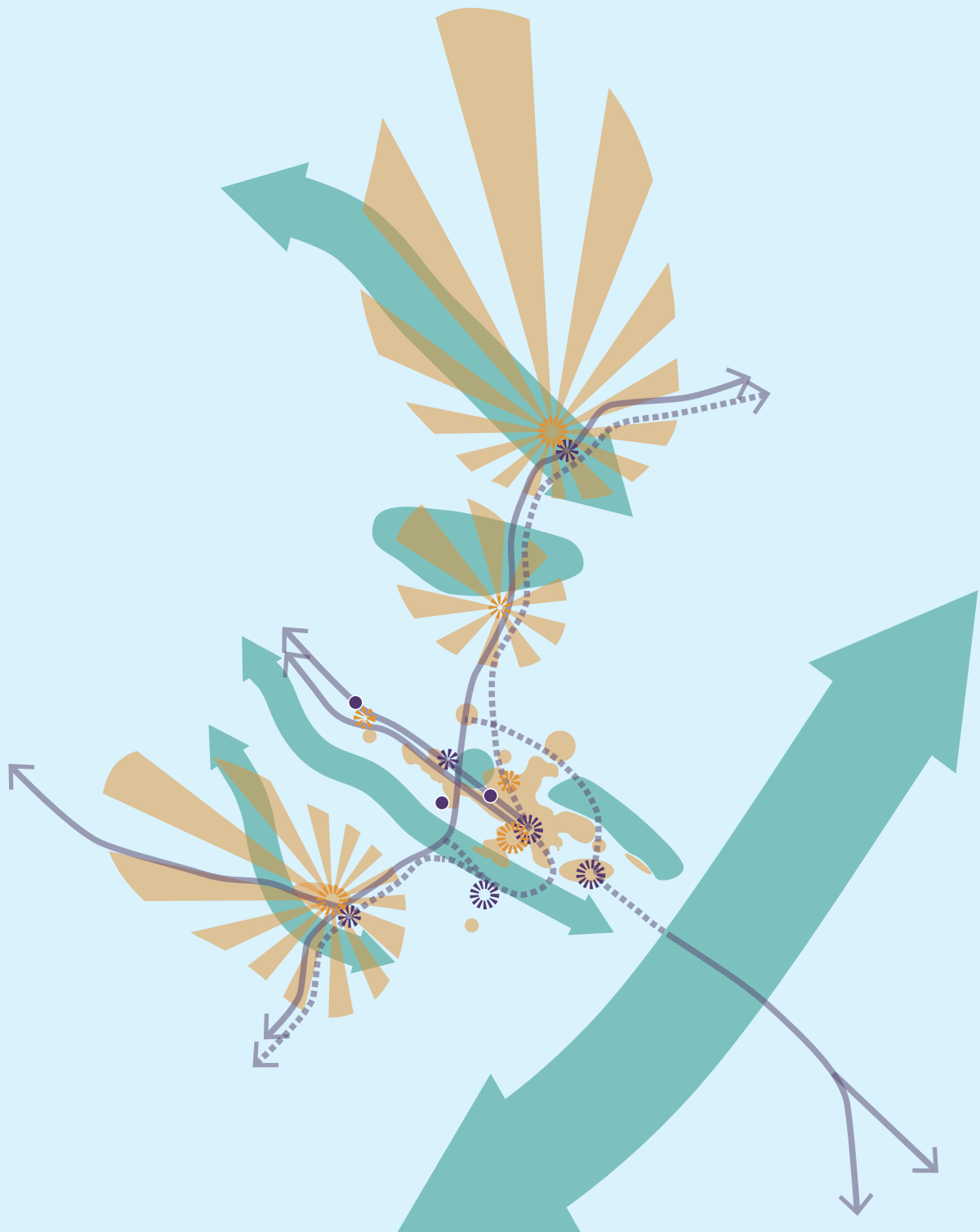
Kommunen har antagit nio övergripande mål. I och med Kommunfullmäktiges beslut 2021-09-27 §188, ska dessa mål genomföras till **2040** istället för 2050.

De övergripande målen visar Luleå kommuns långsiktiga uppdrag i förhållande till visionen. Målen beslutades av kommunfullmäktige 2019 och de har en direkt koppling till de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Läs mer på sidan 12,

Revidering efter antagande

Som en följd av Kommunfullmäktiges beslut om att påskynda genomförandet av översiktsplanens intentioner och långsiktiga mål, har vissa revideringar behövt göras av översiktsplanens dokument. Alla hänvisningar till Vision Luleå 2050 har ändrats till Vision Luleå 2040. Detsamma gäller de övergripande målen. De är kopplade till visionen och ska därför sikta mot 2040 istället för 2050.

Text och bilder i detta dokument och i alla övriga dokument som tillhör översiktsplan 2021 har reviderats enligt ovanstående.

Bilden är en illustration av Inriktning mark & vatten till 2040. Se sidan 17.

Innehåll

Innehåll	5
Översiktsplanens delar	6
Vad är en översiktsplan?	7
Arbetet med att ta fram översiktsplanen	8
Förhållandet till hållbar utveckling	10
Förhållandet till Agenda 2030	11
Övergripande mål till 2040	12
Översiktsplanens geografiska områden	13
Utgångspunkter för översiktsplanen	15
Inriktning mark och vatten till 2040	17
Vårt arbetssätt för Vision Luleå 2040	25
Generella principer för genomförande	27
Principer för genomförande till 2040	28
Start och uppväxt för alla	29
Alla tillsammans	30
Uppleva och utöva	31
Liv mellan husen	32
Kuststaden	33
Levande stadsliv	34
Rent vatten	35
Spara viktiga värden	36
Hålla energin	37
Planera för säkerhet	38
Bästa boendet i stadsbygden	39
Bästa boendet på landsbygden	40
Plats för arbete	41
Smarta resor	42
Ett transportsystem på väg	44
Närhet till omvärlden	46
Allas väg till arbete	49
Näring för näringar	50

Översiktsplanens delar

Programmet till Vision Luleå 2040 (detta dokument) är tillsammans med de digitala kartorna de viktigaste delarna som visar de långsiktiga strategier som Luleå kommun har för att uppfylla Vision Luleå 2040 och nå de övergripande målen till 2040 för att bli en socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar kommun samt en attraktiv plats att bo och verka i. Detta dokument beskriver de avsikter kommunen har för utvecklingsarbetet på lång sikt och ska säkerställa att vi har en långsiktig handlingsberedskap och planering.

Översiktsplanen består av programmet, kartorna, konsekvensbeskrivningen, utvecklingsplaner samt tillägg. Se bilden nedan.

Som underlag till översiktsplanen finns olika kartor och en nulägesbeskrivning. En annan bilaga är en beskrivning av arbetet med genomförande och uppföljning.

Programmet (detta dokument) redovisar principer för vårt arbetssätt och agerande för utvecklingen av hela kommunen.

Principerna redovisas i sju ton kapitel och varje kapitel svarar mot de övergripande målen till 2040.

Uppföljningen ska ske årligen med indikatorer som ska visa uppfyllelse av de övergripande målen. Se även bilaga Genomförande och uppföljning.

Inkomna synpunkter under samrådet hösten 2018 och hanteringen av dessa finns redovisade i bilaga Samrådsredogörelse.

De synpunkter som har hanterats efter gransknings-tiden hösten 2019 finns redovisade i bilaga Granskningsutlåtande I.

De synpunkter som har hanterats efter ny granskning under våren 2021 finns redovisade i bilaga Granskningsutlåtande II.

Vad är en översiktsplan?

Enligt plan- och bygglagen ska alla kommuner ha en aktuell översiktsplan som vägleder vid beslut. Översiktsplanen ska vara aktuell och vart fjärde år ska kommunen ta ställning till om den är det.

Den ska ge en långsiktig inriktning för utvecklingen och ge oss handlingsberedskap. Översiktsplanen ska också redovisa grunddragen för den avsedda användningen av mark- och vattenområden, hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras, vilken hänsyn som ska tas till allmänna intressen och hur man tänker tillgodose riksintressen och miljö kvalitetsnormer.

Av planen ska också framgå hur kommunen tänker ta hänsyn till nationella och regionala mål samt olika planer och program av betydelse för en hållbar utveckling.

Översiktsplanens kartor ska visa utvecklingsstrategier, den avsedda användningen av mark och vatten samt de hänsyn som ska tas till olika intressen.

Det är kommunfullmäktige som fattar beslutet om aktualisering eller revidering av översiktsplanen. När en översiktsplan tas fram finns det minimikrav på processen, som ska innehålla samråd, granskning och bedömning av konsekvenser.

I den nya plan- och bygglagen som började gälla i april 2020 kom en del nyheter. Kommunen ska i början av varje mandatperiod anta en planeringsstrategi. I den bedöms om planen är aktuell eller om en revidering behövs.

Arbetet med att ta fram översiktsplanen

Tidiga samråd

Under Skärgårdens dag sommaren 2017 samlades synpunkter in kopplade till skärgård och kuststad. Efter sommaren genomfördes en dialog om jordbruksmark, med hjälp av landsbygdsforum.

Tillsammans med Ingenjörsvetenskapsakademin genomfördes ett samråd kring Porsön med fastighetsägare och verksamheter.

I början av 2018 genomfördes dialoger med pensionsrådet och en gymnasieklass kring bostäder och boendemiljöer.

Från dialoger genomförda i arbetet med VA-plan, grönsplan och dagvattenplan har synpunkter samlats in till översiktsplanen. Även dialoger för utvecklingsplan Hertsön-Lerbäcken och Centrum har gett synpunkter till översiktsplanen.

I byautvecklingsgrupperna har frågor om markanvändning, jordbruk, bostäder regelbundet tagits upp och synpunkter samlats in.

Dialog har genomförts med berörda samebyar tillsammans med Länsstyrelsen.

Synpunkter från de tidiga samråden har kontinuerligt förändrat och utvecklat förslaget fram till maj 2018.

Samråd juni till september 2018

Samrådet inleddes med muntliga presentationer av hela materialet för politiska partier, länsstyrelse och region Norrbotten. Under samrådsperioden 12 juni till 24 september var förslaget tillgängligt via hemsida, Medborgarhuset i Råneå och i Stadshuset. Under två veckor i september fanns förslaget i biblioteket på Kulturens Hus. Fem annonser har informerat om samrådet.

Samrådet genomfördes till viss del under valrörelsen. Kommunens politiker hade fått förslaget presenterat och uppmanades att använda det i valrörelsen.

Synpunkter på förslaget har kommit från privatpersoner, föreningar, företag och myndigheter, fördelningen visas nedan. Totalt har 34 stycken yttranden kommit in med ca 320 synpunkter som har hanterats. Kommunala förvaltningar har fått ta del av planhandlingarna och arbetsmöten har hållits kontinuerligt för att förbättra planförslaget.

Många av synpunkterna handlar om detaljeringsgraden samt otydligheter i både textdelar och kartor. Den digitala markanvändningskartan har utvecklats och bearbetats efter samråd, vilket innebär en del av de synpunkter som inkommit vad gäller förståelsen av planförslaget. En webbplats för översiktsplanen ska samla samtliga delar för en ökad tillgänglighet.

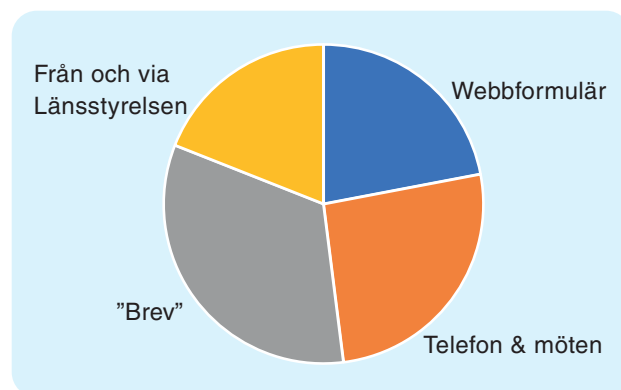
Beskrivning av riksintressen har kompletterats och reviderats utifrån de statliga myndigheternas synpunkter. Bland annat har ett hänsynsskikt på mark- och vattenanvändningskartan lagts till för att bättre tydliggöra och beakta rennäringens intresse i den fysiska planeringen.

Inriktning mark och vatten till 2050 har utvecklats för att bättre förklara de noder, stråk, anläggningar och områden där olika typer av utveckling kommer att ske. Inriktningen har också kompletterats med text om regional koppling samt Norrbottenabans betydelse.

Konsekvensbeskrivningen har omarbetats med kompletteringar och förtydliganden samt utifrån de revideringar som gjorts i övrigt.

Se bilaga Samrådsredogörelse.

Så kom synpunkterna under samrådet in:

Granskning oktober till november 2019

Förslaget ställdes ut fysiskt i Stadshuset och Medborgarhuset i Råneå samt presenterades på hemsidan och med en ny digital presentation från 8 oktober till 8 december.

Förslaget har också presenterats muntlig för partigrupper, kommunens olika råd (pensionärsråd, invandrarråd etc), region och länsstyrelse.

Efter granskningen har förslaget kompletterats med tydligare beskrivningar av inriktning och olika justeringar i kartlager, även konsekvensbeskrivningen har kompletterats. Programmet och konsekvensbeskrivningens struktur har ändrats. Programmet har tillförts ett nytt kapitel "Utgångspunkter" i syfte att tydliggöra det viktigaste från Nulägesbeskrivningen.

Nya förutsättningar i samband med kommande stora etableringar i Luleå har tillfört ny kunskap och som har relevans för översiktsplanens långsiktiga mark- och vattenanvändning. Genom att hantera dessa ändrade förutsättningar tillsammans med övriga revideringar som skedde efter granskningen bedömde Luleå kommun att behov fanns för en ny granskning.

Totalt har ca 100 enskilda synpunkter hanterats från ca 20 olika aktörer.

Se bilaga Granskningsutlåtande I efter granskning.

Ny granskning april till juni 2021

Under tiden 16 april till 16 juni 2021 har planförslaget varit på ny granskning där medborgare, intressenter, myndigheter och andra har fått möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på de ändringar som gjorts. Förslaget ställdes ut fysiskt i Stadshuset och Medborgarhuset i Råneå samt presenterades på hemsidan och med en ny digital presentation

Totalt har 25 skriftliga yttranden med synpunkter inkommit från myndigheter intresseföreningar, bolag och privatpersoner. Flera av synpunkterna är desamma som framkommit tidigare och omfattar främst detaljeringsgraden. Länsstyrelsen yttrande innehåller en del kvarstående synpunkter där Luleå kommun inte har tillgodosett länsstyrelsens synpunkter, bland annat kring kulturmiljö och bebyggelse på Munkebergs strand. Detta har synliggjorts på mark- och vattenanvändningskartan.

Ändringarna som har gjorts inför antagandet är förtydliganden eller av en mer redaktionell karaktär. Kompletteringar av hänsynslager och för mark- och vattenanvändningen bedöms vara förtydliganden av intentionerna med planförslaget.

Se bilaga Granskningsutlåtande II efter granskning.

Förhållandet till hållbar utveckling

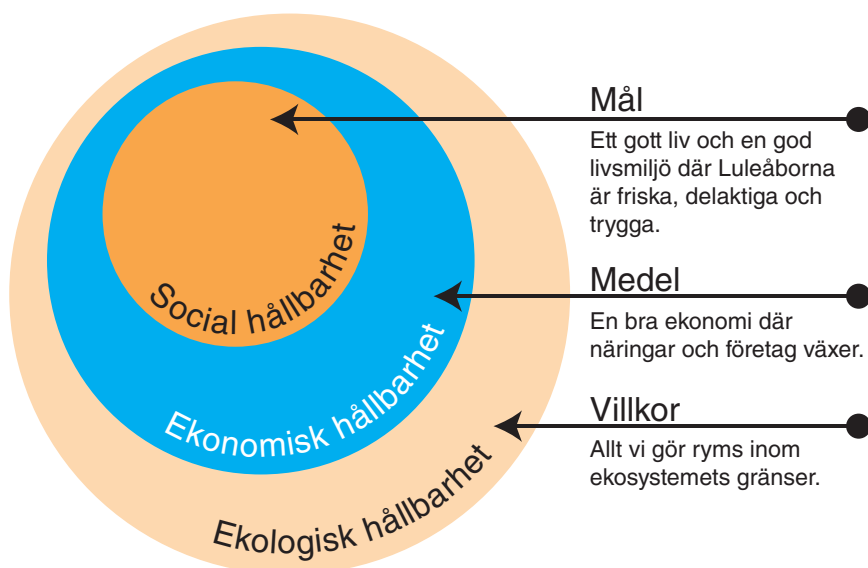
Genomförandet av programmet kommer att påverka den ekologiska, ekonomiska och sociala utvecklingen i Luleå. Under programarbetet har därför bedömningar och beskrivningar av konsekvenser gjorts kontinuerligt. Det betyder att de övergripande målen och principerna i dokumentet har tagits fram i en process med hållbarhetsbedömningar i syfte att minimera konsekvenserna. Programmets innehåll ska bidra till en hållbar utveckling i Luleå och till en så stor nytta som möjligt för både enskilda och allmänna intressen.

Arbetet med att genomföra programmet kommer ändå att medföra olika konsekvenser, mestadels positiva men även negativa. För de negativa konsekvenserna beskrivs åtgärder för att minska, mildra och kompensera dem.

Se dokumentet *Samlad konsekvensbeskrivning*.

Förhållandet till visionen och riktningarna

”Vision Luleå 2050” antogs år 2008 för att på allvar växla upp arbetet med att utveckla Luleå. Visionen ger en bild av framtidens samhälle så som vi vill ha det; ett attraktivt och hållbart Luleå. I arbetet med visionen togs denna definition av hållbar utveckling fram:

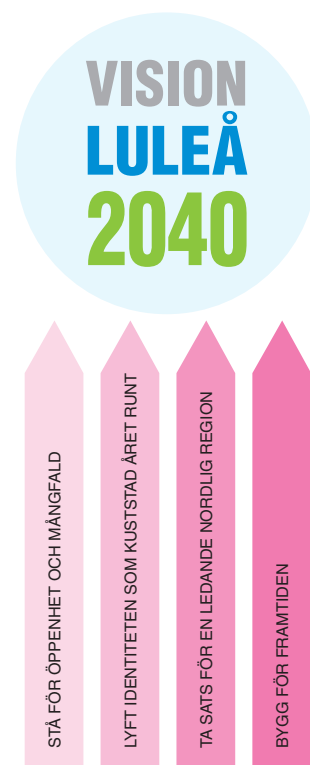

Efter antagandet av översiktsplanen 2021, har Vision Luleå 2050 ändrats till Vision Luleå 2040. Detta innebär att kommunens önskade framtidsbild ska nås snabbare.

Kommunens långsiktiga strategier för arbetet på väg till visionen kallas Riktningar. De fyra riktningarna visar vad som är avgörande att prioritera halvvägs till visionen. De antogs år 2011, efter en bred dialog med andra samhällsaktörer.

Riktningarna

- Stå för öppenhet och mångfald
- Lyft identiteten som kuststad året runt
- Ta sats för en ledande nordlig region
- Bygg för framtiden

Fyra riktningar till Vision Luleå 2040

Förhållandet till Agenda 2030

Agenda 2030 är en global agenda för hållbar utveckling. Den antogs av FN hösten 2016. Det övergripande målet för agendan är att till år 2030 genomföra en samhällsförändring som leder till en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling som skyddar vår planet, utrotar fattigdom och genererar en god välfärd för alla människor. Agendan ska vägleda de beslut som länderna fattar.

Luleå kommuns nio övergripande mål till 2040 har kopplingar till Agenda 2030 och uppföljningen med indikatorer kommer att visa hur vi bidrar till att nå även de globala målen.

Kopplingarna visas i bilden nedan och på nästa sida presenteras de övergripande målen.

Övergripande mål till 2040

De övergripande målen visar Luleå kommuns långsiktiga uppdrag i förhållande till Vision Luleå 2040. Målen antogs av kommunfullmäktige i april 2019 och har efter antagandet reviderats avseende årtal.

1. Luleås invånare har en god och jämlik hälsa

Målet syftar till att minska användningen av olika droger, alkohol & tobak, att öka den fysiska aktiviteten, att förebygga sjukdomar och att göra barns uppväxt så bra som möjligt.

2. Luleås invånare är delaktiga i samhällets utveckling

Målet syftar till att försvara demokratin, att öka möjligheterna till delaktighet, att driva dialoger och att nå en jämställd representation.

3. Luleås invånare har ett socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv

Målet syftar till att nå ett aktivt föreningsliv, att ge upplevelser, att öka möjligheterna att utöva och delta.

4. Luleås naturvärden finns kvar och har plats att utvecklas

Målet syftar till att stödja den biologiska mångfalden, att försvara våra viktiga resurser skogen & havet och att förstärka möjligheten att vara i naturen.

5. Luleå har ingen påverkan på klimatet

Målet syftar till att vi ska bli energieffektivare, att öka användningen av förnybara bränslen, öka andelen hållbara färdmedel och att producera förnybar energi.

6. Luleås invånare bor i ett gott grannskap

Målet syftar till goda bostadsområden, att öka tryggheten, att bo nära till service och skola samt en ökad tillgänglighet för alla.

7. Luleås invånare har ett hållbart vardagsliv

Målet syftar till att öka mängden närproducerat, att effektivisera resursanvändningen, att minska avfallsmängderna, att öka återbruk och återvinning.

8. Luleå är ett ledande nav för tillväxt och innovation

Målet syftar till att få fler företagare i nya branscher, att utveckla teknik för framtiden, att bygga hållbart, att nå ett gott företagsklimat och att öka digitaliseringen.

9. Luleås invånare har arbete

Målet syftar till att ha en hög kunskapsnivå, ha bra och tillgängliga områden för arbetsplatser, att ge möjligheter till praktik och validering av kompetens.

Uppfyllelse av målen ska följas med hjälp av flera indikatorer till varje övergripande mål. Syftet med indikatorerna är att de ska ge en bedömning av om vi har framgång eller inte. Uppföljningen kommer att ske varje år och analysen ska ge besked om vi satsar rätt, gör på rätt sätt och ta reda på om det finns ett bättre sätt.

I analysen ska även eventuella skillnader för ålder, kön, grupp och geografiskt område granskas.

Uppföljningen ger ett underlag till prioritering i styrning och verksamhetsplanering.

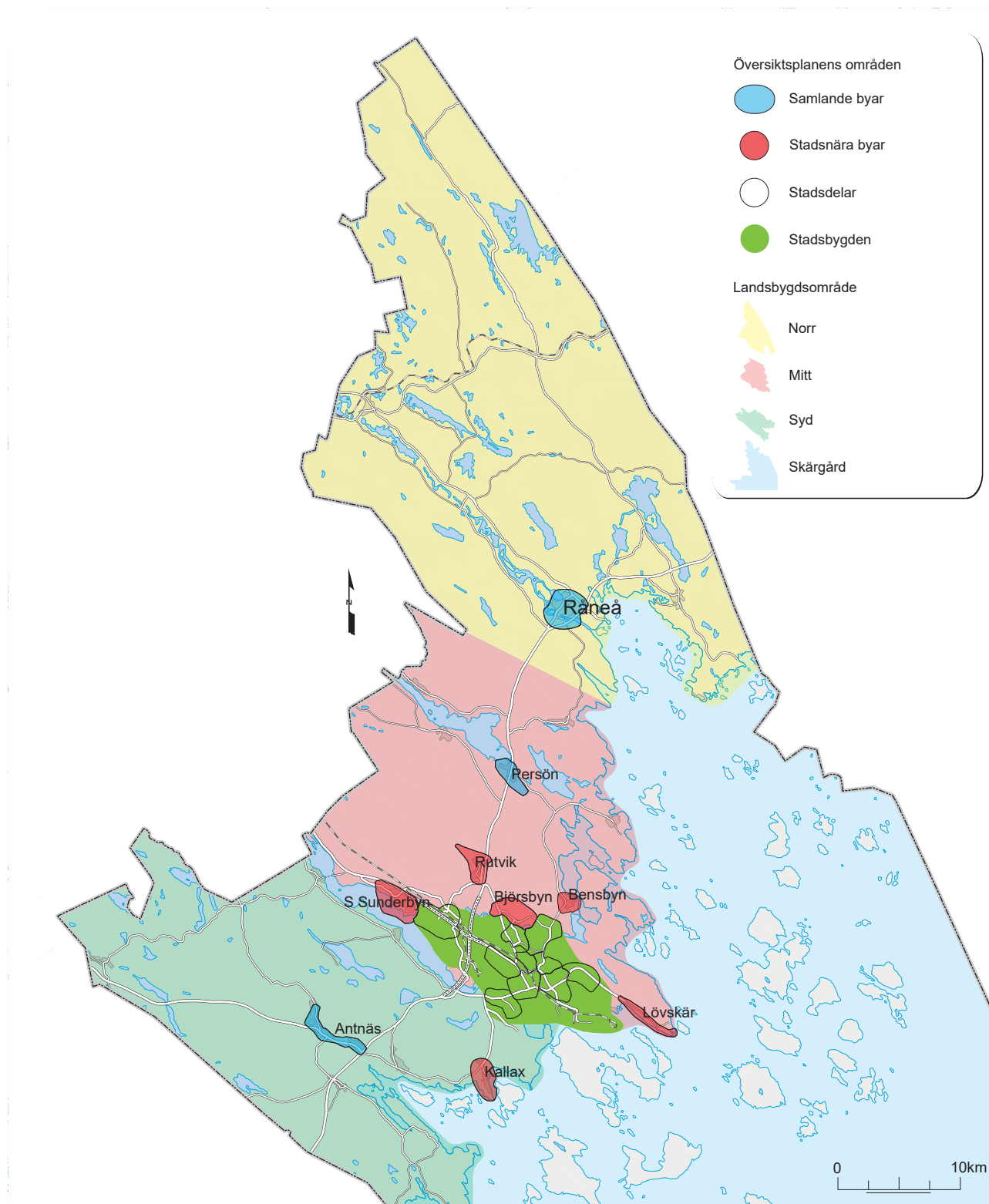
Vart fjärde år under valåret ska en större utvärdering ske. Den årliga uppföljningen är ett av underlagen till utvärderingen. Syftet med utvärderingen är att se om vi är på väg att nå Vision Luleå 2050 och att visa på behovet av nya utvecklingsplaner och tillägg.

Översiktsplanens geografiska områden

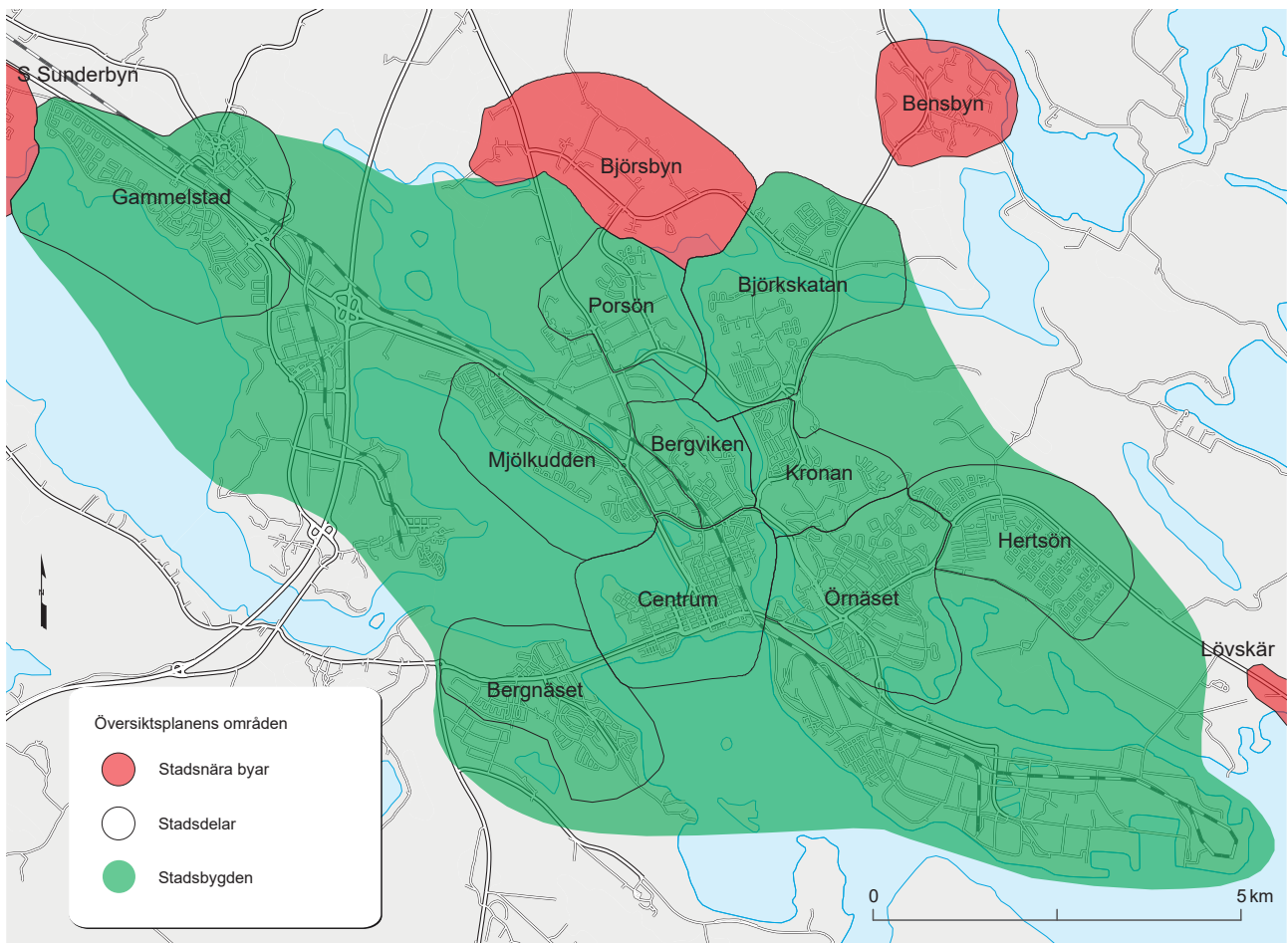
Följande begrepp används för olika geografiska områden i kommunen; stadsbygden med stadsdelarna, tre landsbygdsområden med de samlande byarna (Råneå, Persön och Antnäs) och de stadsnära byarna samt skärgården.

Begreppen återkommer i principerna och i rekommendationerna för olika områden.

Kartan visar hela kommunen med de olika områdena.

Kartan visar stadsbygden med sina stadsdelar och några av de stadsnära byarna.

Utgångspunkter för översiktsplanen

Syftet med utgångspunkterna är att ge en tydligare bas för innehållet i översiktsplanen. Utgångspunkterna kommer från beskrivningen av nuläget men har också delar från olika undersökningar, underlag, omvärldsrapport och uppföljningen av de övergripande målen. Utgångspunkterna är en blandning av prognoser och trendframskrivningar.

Fortsatt befolkningsökning

De senaste tio åren har befolkningen ökat med i genomsnitt 400 personer per år. Åren 2014, 2016 och 2017 ökade befolkningen med fler, 600-700 personer per år.

Det långsiktiga målet är att ha en befolkning som närmar sig 100 000 invånare år 2040. Detta innebär en genomsnittlig befolkningsökning på drygt 1100 personer per år framöver.

Behovet av fler bostäder

Sedan 2013 då bostadsbyggandet tog fart har det byggts mellan 100-1000 bostäder per år, i genomsnitt 520 bostäder per år. Med målet att öka befolkningen med 1100 personer per år bedöms att ca 600 nya bostäder behövs varje år. Vilket bedöms vara en rimlig och möjlig utbyggnadstakt.

För de tillkommande bostäderna behövs en fortsatt blandning av boendeformer och storlekar, så att en segregerad bostadsmarknad förhindras på både kommun- och stadsdelsnivå.

Se diagram Befolkning och bostäder sidan 16

Ökat behov av service och infrastruktur

En ökad befolkning för med sig behov av olika typer av service som VA, avfallshantering, skola, vård, handel med mera.

För att effektivt använda befintliga infrastrukturer är det viktigt att de nya bostäderna bidrar till att olika system och service kan användas effektivare och mer samordnat.

Ökad fysisk aktivitet

Trenden är att den dagliga fysiska aktiviteten som uppnås med promenader, cykling etc minskar. Dessutom ökar problemen med övervikt och fetma. För att motverka detta behövs en fysisk planering som uppmuntrar till fysisk aktivitet och rörelse. Fortsatta satsningar som ger utrymme för gång och cykling samt prioritering av buss och andra kollektiva färdmedel är viktig. Även en utomhusmiljö som stimulerar till aktivitet och utevistelse nära hemmet är viktig att prioritera.

Minskad påverkan av trafiken

Det finns nationella mål om ett fossilfritt transport-

system till 2030 och utvecklingen av fordon är på väg mot fler rena elfordon och även självkörande fordon. Detta innebär minskade utsläpp. De senaste tio åren har antalet fordon som använder olika typer av alternativa bränslen tredubblats. Den fortsatta utvecklingen kommer att kraftigt minska utsläppen. Antalet personbilar per invånare har förändrats kraftigt från 2016. Från att ha visat en stadig ökning har nu bilinnehavet börjat minska. Det visar att en ökad befolkning inte betyder en ökad biltrafik. Under mer än tio år har kollektivtrafikens resande kontinuerligt ökat. Det visar att en ökad befolkning inte betyder en ökad biltrafik.

Järnvägstrafiken har en ökande trend och med Norrbotniabanan kommer Luleå kommun att nå stora utvecklingsmöjligheter. Flygtrafiken har inte längre en ökande trend.

Se diagram Miljöfordon, Biltäthet samt Busstäthet per invånare, sidan 16

Fler verksamheter och godstransporter

Näringslivsutveckling är delvis beroende av områden för verksamheter samt möjligheter till expansion. Underlagen visar att det finns brister i både tillgång till nya verksamhetsområden och utvecklingsmöjligheter vid befintliga verksamhetsområden.

För godstransporter kommer kopplingarna mellan framförallt järnväg och hamn samt omlastningsmöjligheter till väg att vara avgörande för en effektiv hantering.

Bättre klimatanpassning

Prognoser för den pågående klimatförändringen har visat att nationellt och internationellt sett är kommunen förskonad. Landhöjningen har gradvis gett ett säkerhetsavstånd till riskerna för översvämning av stigande havsnivå. Anpassning till riskerna behövs när exploatering sker nära havet.

Prognoserna för flödet i älvarna visar en ökad medelvattenföring och en tidigare vårflod samt att de extrema flödena minskar i omfattning. Det innebär att dessa risker kan hanteras om vi fortsättningsvis undviker att bygga i de zoner som tidigare blivit översvämmade av extrema flöden.

För att hantera en ökad nederbörd, där den största ökningen sker under vinter och vår, behövs en bättre hantering av dagvatten inom alla områden.

Se även Riktlinjer för klimatanpassning, Luleå kommun.

Bättre riskhantering

Tillgängliga underlag visar att riskerna för ras och skred inte är stora i kommunen. Risken för höga radonhalter är generellt sett låg.

Lager med sulfidleror finns i princip överallt längs kust och älvdalar, dessa kan och måste alltid hanteras vid exploatering.

Vattnets kvalitet är god

Vattnets kvalitet i kommunen är generellt god. Problemen med halter av kvicksilver och dioxiner är vanliga men kan inte hanteras lokalt vid byggande. Källorna till detta är historiska eller internationella. De åtgärder som kan ske i anslutning till exploatering nära olika vattendrag är främst ett bättre omhändertagande av dagvatten som även är nödvändigt för att hantera en ökad nederbörd. Dessa åtgärder kan bidra till att förbättra vattenkvaliteten för enstaka vattenförekomster.

Bättre försörjningsgrad av livsmedel

Arealerna brukad jordbruksmark har kontinuerligt minskat och då även försörjningsgrad på livsmedel. Det kommer att vara avgörande att spara den brukningsvärda jordbruksmarken, så att möjligheterna till en utveckling av lantbruk finns kvar.

Spara naturens värden

Markanvändningen påverkar den pågående massutrotningen av arter. Framförallt utvecklingen av skogs- och jordbruket är avgörande för möjligheterna till en biologisk mångfald. En del av lösningen är att ge de få kvarvarande resterna av naturligt utvecklade skog långsiktigt formella skydd, samtidigt som brukningsmetoder på den brukade arealen måste anpassas efter naturens förutsättningar.

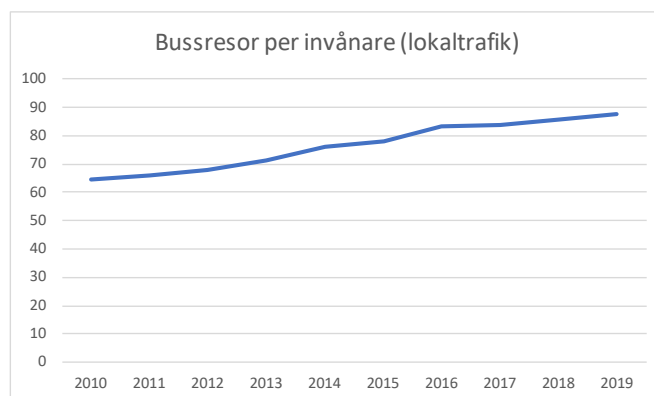
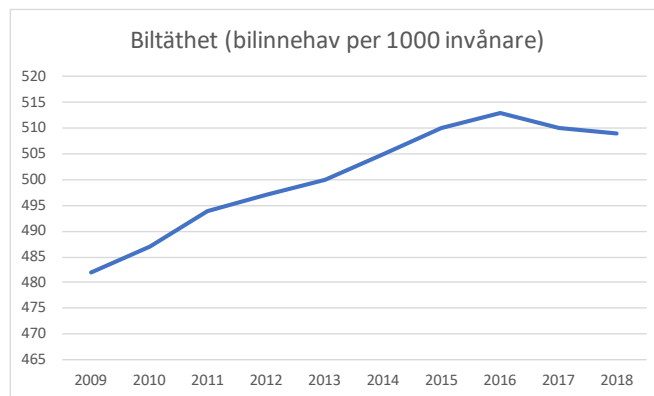
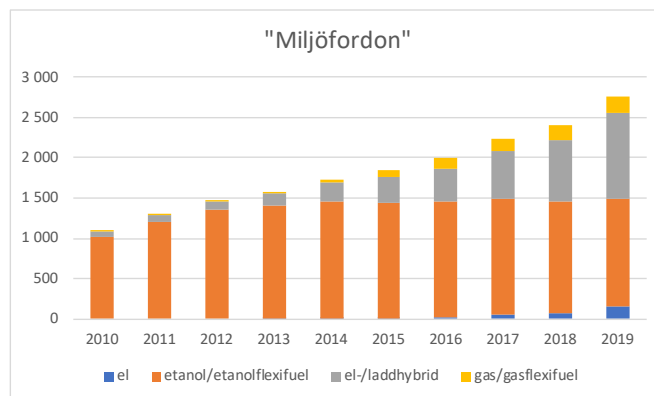
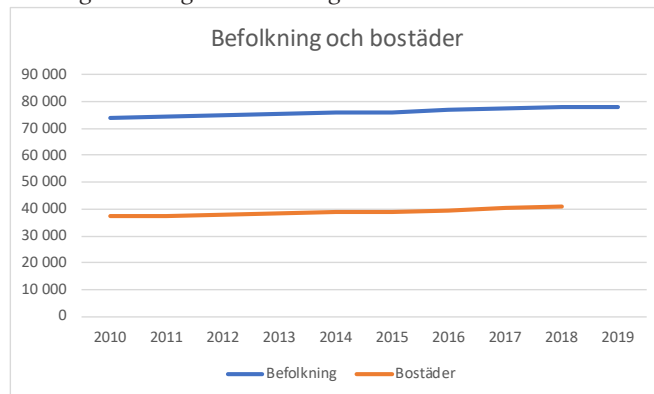
Den täta bebyggelsestrukturens grönstruktur är central för att upprätthålla de ekologiska funktionerna, med ett rikt växt- och djurliv och de värden som ger oss välbefinnande. Grönstrukturen måste vara sammanhängande för att knyta ihop värdekärnor med omlandets natur. Grönstrukturen har en stor betydelse för näringslivet och ger attraktiva bostadsområden.

Stärka kulturmiljöernas värden

Våra kulturmiljöer bidrar till attraktivitet och identitet samt ger information om platsens historia och utveckling. Samtidigt som det är viktigt att skydda, bevara och utveckla dessa miljöer så behöver inte ett sådant förhållningssätt bromsa framtida bebyggelse-

utveckling. Vi strävar efter att ny bebyggelse ska samspela och tydligt förhålla sig till dessa kulturmiljöer. För att kunna göra det behöver vi stärka vår kunskap om kulturmiljöerna.

Se bilagan Nulägesbeskrivning 2017

Inriktning mark och vatten till 2040

En utvecklingsstrategi

Inriktningen för mark och vatten till 2040 visar den långsiktiga utvecklingsstrategin för hela Luleå kommun. Här beskrivs de noder, stråk, anläggningar och områden där olika typer av utveckling är önskvärd. Syftet är att ge en bild av förändring och utveckling på lång sikt och i grova drag.

Inriktningen för mark och vatten har tillsammans med alla principer till 2040 ett gemensamt syfte, dvs att nå de övergripande målen och därmed även uppfylla Vision Luleå 2040.

Visionen betonar en hållbar utveckling och år 2040 närmar sig Luleå kommun en befolkning med 100 000 invånare. Fler invånare ger ett ökat behov av bostäder, arbetsplatser, energi, rekreation, upplevelser med mera.

I de olika styckena beskrivs den långsiktiga utvecklingen för bebyggelse, kommunikationer samt de gröna och blåa strukturerna.

Landsbygd och stadsbygd (bebyggelsestruktur)

Landsbygden utanför de samlande och stadsnära byarna har både större möjligheter och frihetsgrad när det gäller bebyggelsens utveckling. Tillskott av bebyggelse ska ske i närheten av befintliga bebyggelsegrupper så att underlag för service och bygemenskap stärks. Stöd till byutvecklingsgrupper ska ge möjligheter till delaktighet och utveckling av en bygd. Även en samverkan med andra kommuner ska stärka förutsättningar och utveckling. Odlingsmarken, skogen och landskapsbilden måste vara i fokus för utvecklingen så att verksamheter som livsmedelsproduktion, skogsbruk, rennäring, turism ges goda förutsättningar.

De samlande byarna ska ha viktiga funktioner för sina respektive landsbygdsområden och de ska fungera som noder som underlättar sambanden mellan landsbygd, samlande by och stadsbygd.

Råneå och Antnäs ska ha en bebyggelsestäthet och service som motsvarar en stadsdel med ett stadsdelscentrum. Råneå utvecklas före Antnäs eftersom Antnäs utveckling är nära kopplad till Norrbotnibanans genomförande. Persön är också en samlande by, där prioriteras åtgärder som ger möjlighet att behålla och utveckla basservicen.

I tre av de stadsnära byarna, Bensbyn, Rutvik och Sunderbyn ska plats finnas för tillkommande bebyggelse i större omfattning. För boende i stadsnära byar är stadsbygden huvudsaklig plats för service, vilket gör kommunikationerna till stadsbygden extra viktiga.

Rutvik kommer att ha ett mycket bra kommunikationsläge med stöd av Norrleden, vilken ger goda förutsättningar för en befolkningstillväxt och bra lägen för verksamhetsområden.

Sunderbyn kommer att utvecklas med fler bostäder och ytor för verksamheter som förstärker Sunderby sjukhus viktiga regionala funktion. Där finns bra förutsättningar med bland annat goda kommunikationer. Sjukhuset behöver ytor för en expansion.

Viktiga kulturmiljöer bevaras i Melderstein och Selets bruk. Även landskapen vid Persöfjärden, södra sidan om Luleå älv, Antnäs och längs Råneå älvdal kommer att vara viktiga kulturbärare. Skärgården ska ha kvar sina kulturmiljöer med höga värden i de gamla fiskelägena på öarna.

Stadsbygden har stor betydelse för hela kommunens utveckling. Den har goda förutsättningar med en befintlig infrastruktur för ny bebyggelse.

Stadsbygden kommer att ta hand om en stor andel av befolkningsökningen och ska fortsätta att rymma 80% av befolkningen. Stadsdelarnas utvecklingsmöjligheter är ett mycket starkt allmänt intresse och ska därför prioriteras.

Bebyggelsen i stadsbygden ska utvecklas genom förtätning men även genom att ett mindre antal nya områden tas i anspråk. Stadsbygden ska inte ta en större total markyta i anspråk, vilket innebär en intensivare användning av ytor och funktioner som ligger i stadsbygden. Detta ökar kraven på en hög kvalitet i närmiljön och behovet av gröna ytor så att fler invånare kan använda utemiljöerna i parker, på gårdar och grönområden samt vara nära vattnet. Stadsbygdens vattenkontakt ska betonas och utvecklas med rekreativ stråk, platser och utblickar. Runt stadsbygden ska större naturområden finnas så att grönstrukturen i stadsbygden har en koppling till en större struktur. De större naturområdena är också viktiga för stadsdelarnas befolkning.

Gammelstads kyrkstad ska vara den viktigaste kulturmiljön i stadsbygden, ett område med en internationell funktion som världsarv.

Luleå Centrum ska vara platsen för flera viktiga funktioner för både Luleåbor och regionen. I

centrum ska arbetsplatser, mötesplatser och andra gemensamma funktioner finnas. Funktioner som också gör Luleå Centrums utveckling till en viktig drivkraft för den regionala utvecklingen. Centrum ska förtätas och få ett ökat antal invånare.

Alla stadsdelscentrum ska ha en tydlig plats med centrumkaraktär där det finns kommersiell verksamhet, lekplats, allmänna ytor och park i närheten.

Områden för verksamheter (bebyggelsestruktur)

Inriktningen för utvecklingen av verksamhetsområden är förtätning och nya områden för större etableringar. Fastighetsägarna ska utveckla sina ytor för att rymma fler och nya verksamheter. Nya verksamhetsområden lokaliseras i huvudsak till goda kommunikationslägen och i anslutning till andra verksamheter.

Viktiga verksamheter med betydande regionala funktioner är Sunderby sjukhus och Luleå Tekniska universitet, deras möjligheter till expansion ska säkerställas. För detta behövs även ytor för bostäder och goda kommunikationer.

Områden för verksamheter som kan vara särskilt störande placeras framförallt på Svartön eller Hertsöfältet, men även nära större vägar, järnvägar och kombiterminal. Dessa verksamhetsområden ska inte utvecklas för handel eller andra besöksmål. För Svartön och Hertsöfältet är kopplingen till hamn och järnväg avgörande.

Värdefull jordbruksmark och skogsbruksskogar ska finnas kvar för att möjliggöra en lokal förädling och konsumtion. Självförsörjningsgraden av baslivsmedel ska öka och den regionala marknaden växer.

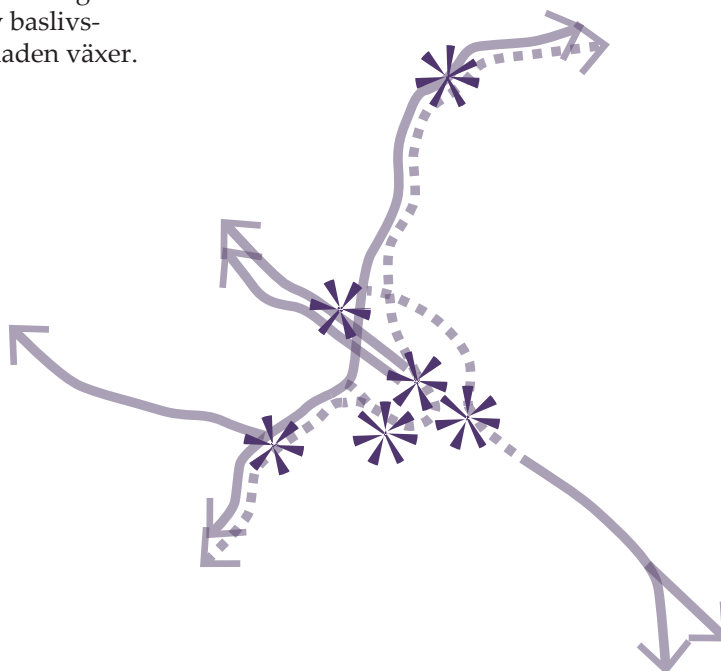
Kommunikationer (kommunikationsstruktur)

Framförallt tågtrafik och sjöfart ska vara i fokus för att vi ska ha goda förbindelser med omvärlden. Genomförandet av Norrbottniabanan och en större hamn med djupare farleder är särskilt viktiga funktioner. Norrbottniabanan förbinder tågtrafiken med flygtrafiken vilket kommer att ge möjlighet till stora samhällsekonomiska vinster för regionen och Luleå. Bland annat är möjligheten att knyta samman flygplatsen med järnvägen mycket positivt för den regionala utvecklingen samtidigt som det gynnar en utveckling av bebyggelsen i stadsbygden.

En större hamn och djupare farled ger flera möjligheter för nya verksamheter och för att hela systemet ska fungera behövs också en norrled som knyter ihop Svartön, Hertsöfältet och hamnen med E4:an och därmed ger mycket viktiga regionala fördelar. Dragningen av Norrleden ska samordnas med energinfrastrukturerna för att minska ytbehovet.

Andra viktiga stråk i de framtida kommunikationerna är en kustjärnväg och en söderled som också är viktiga regionala funktioner. Kustjärnvägen ska förbinda oss med länets östra delar, med tågstationer i centrum och i Råneå. Förbindelsen blir viktig för studie- och arbetspendling. Söderleden förbinder E4 med flygplatsen och ska följa Norrbottniabans dragning över älven för att minska transporter genom centrum.

Platser som är utpekade viktiga noder för hela regionen är flygplatsen, resecentrum, kombiterminalen och hamnen. Dessa funktioner måste säkerställas och ges utrymme för utveckling.

För järnvägstrafiken kommer tågstationerna i Centrum, Antnäs och Råneå att vara mycket viktiga noder.

Kommunikationer som ger möjlighet till arbets- och studiependling är särskilt viktiga för byar längs E4:an och älvdalarna.

Kollektivtrafik och cykeltrafik ska vara prioriterade färdssätt för att minska avstånd och knyta ihop både områden och funktioner. Både kollektivtrafik och cykeltrafik kommer att behöva fler stråk och större anläggningar för att fungera väl med en ökad befolkning.

Stadsbygdens ytor för biltrafik ska minska, vissa trafikleder med kringområden kommer att utvecklas till stadsgator och även ge ytor för bebyggelse. Bilens andel av persontransporterna ska minska.

Energisystemet byggs ut för att klara ett ökat behov av el. Svartön och Hertsöfältet blir centrum för energiproduktion och energilagring. Elproduktion med solceller sker på fasader, tak och markytor. Mark för solcellsparkar prioriteras på bullerstörda platser, stora takytor i verksamhetsområden eller ytor som används som upplag för t ex sulfidlorer. Fjärrvärmens ska prioriteras för stadsbygden, Råneå och Antnäs. För nya utbyggnadsområden inom fjärrvärmesätet byggs lågtemperatursystem som möjliggör användningen av restvärme. Samverkan sker med grannkommuner för att skapa ett robust energisystem.

Systemet med kommunalt dricksvatten och avlopp ska vara väl utbyggt för framförallt stadsbygden, samlande byarna och stadsnära byarna. Samverkan sker med grannkommunerna för att skapa ett robust system. En viktig anläggning med betydelse för en mycket stor del av kommunen är vattenverket i Gäddvik.

Tekniska system ska vara integrerade med varandra, samlokaliseras och kompletteras med mindre, lokala system där det är nödvändigt. Tillgången till digital kommunikation ska vara utbyggd för hela kommunen.

Övergripande trafikstrategi

Den övergripande trafikstrategin ska vara vägledande för hur trafiksystemet och användandet av gatuutrymmet i Luleå ska utvecklas i takt med att Luleå växer och för att kunna möta en av de största utmaningar som transportsektorn står inför; klimatpåverkan.

För att uppnå ett hållbart transportsystem handlar det till stor del om att samverka med flera samhällsaktörer och att det sker i dialog med näringsliv, intressenter och invånare. Det är nödvändigt att vi tillsammans arbetar mot en gemensam målbild som gynnar hela regionen. Ett hållbart transportsystem består av flera åtgärder sammantaget på olika nivåer och inom olika förvaltningar.

Ett växande Luleå innebär att vi blir allt fler, konkurrensen om marken växer och resandet till, från och inom kommunen ökar. Våra beslut ska därför bidra till goda boendemiljöer, ett enklare vardagsliv, ingen miljöpåverkan, en förbättrad folkhälsa och en ekonomisk tillväxt.

I planeringen ska trafikmiljön anpassas i första hand utifrån barnperspektivet. Vi ska alltid sträva efter att skapa god tillgänglighet, hög trafiksäkerhet och trygga miljöer. Genom att utgå från barnperspektivet bidrar det till att alla kan nyttja trafiksystemet, oavsett målgrupp.

Förtätning

Förtätning innebär att vi planerar nya bostäder och arbetsplatsområden i redan befintliga strukturer vilket skapar närhet, förutsättningar för ett minskat behov av bil och ett ökat stadsliv. Vid ny exploatering ska närhet och tillgänglighet till huvudnätet för gång och cykel samt kollektivtrafikstråk säkerställas. Förtätning handlar också om att tillskapa mer utrymme för gående och cyklister och att minska barriärer genom att bland annat trafikleder, främst inom Centrum, omvandlas till stadsgator. Med minskade barriärer kan vi bygga samman staden och platser.

Livskraftiga noder

En nod kan dels vara ett resecentrum eller en station, dels ett centrum i en stadsdel eller by, ett universitet eller ett sjukhus med viktig funktion för utvecklingen. Det är i de utpekade noderna vi kraftsamlar, utvecklar och bibehåller service samt underlag till service. På så vis stärks också service till nodernas omland och ger förutsättningar för ett minskat behov av resande eller resande på långa avstånd. Vi ska därför ha starka kopplingar till och från noderna med satsningar på bland annat hög turtäthet för kollektivtrafik och ett utvecklat huvudnät för gång- och cykeltrafik.

Människor använder internet till allt fler ärenden. Genom att underlätta e-handel med dagligvaror kan hemleverans eller leverans till närområdet minska antalet inköpsresor med bil. Däremot ökar mängden distributionstrafik som måste kunna tas omhand i närområdet. I den egna organisationen ska vi öka andelen samordnade transporter samt resfria möten på bekostnad av tjänsteresorna.

Prioritera hållbara resor

Vi prioriterar hållbara resor som sker till fots, med cykel och kollektivtrafik genom satsningar och en målmedveten utveckling och omställning av transportsystemet. För det krävs både fysiska och mentala åtgärder. Infrastrukturen för gående och cyklisterna ska fortsatt utvecklas så att vi har ett sammanhängande huvudnät för gång- och cykel. Dessa trafikslag ska också separeras då de har olika behov av åtgärder och krav.

Vi ska bygga ett trafiksystem där infrastruktur och alla trafikslag samverkar med varandra och gör att hela resan fungerar enkelt och smidigt för trafikanten. Vi ska satsa på kollektivtrafik genom en ökad kapacitet och en ökad framkomlighet för buss. Vi ska arbeta med och ge stöd åt beteendepåverkande åtgärder som hjälper till att styra val av transportmedel. Bilen ska fortsatt ha plats och tillgänglighet, men inte på bekostnad av en försämrad luftkvalitet och livsmiljö.

Parkeringar

Vi behöver inte bara bygga ut cykelvägnätet för att främja ett hållbart resande och att fler cyklar. Vi behöver också fler cykelparkeringar, främst inom Centrum, nära viktiga målpunkter, busshållplatser, resecentrum, arbetsplatsområden, skolor och bostadsområden. Vi ska ställa höga krav på oss själva och fastighetsägare att inrymma ändamålsenliga cykelparkeringar.

Vi planerar bilparkeringar strategiskt med god tillgänglighet till huvudnät för gång och cykel samt kollektivtrafikstråk. I Centrum som är det område där trafikintensiteten är som högst planeras parkeringshus i Centrums entréer. Pendelparkeringar planeras längs de större kollektivtrafikstråken. Laddinfrastruktur med laddplatser för elbilar kommer att få en allt större betydelse och ska beaktas tidigt i planeringen.

Norrled och Söderled

Norrleden och Söderleden är viktiga delar i det övergripande trafiksystemet och huvudnätet för bil som knyter ihop E4 med expansiva verksamhetsområden, såsom Luleå industripark (Svartön och Hertsöfältet), hamnen och flygplatsen. Trafik, i

synnerhet tung trafik, avlastas därmed genom Centrum och bostadsområden, vilket leder till en bättre trafiksäkerhet och ökad framkomlighet jämfört med dagens lösning. Med Norrledens och Söderledens genomförande gynnas en expansion och tillväxt inom verksamhetsområden, samtidigt som Centrum och andra bebyggelseområden kan förtätas.

Beteendepåverkan

Mobility management (resvaneåtgärder) innebär "mjuka" åtgärder som syftar till att påverka resan innan den börjat. Genom olika aktiviteter uppmuntras invånare och arbetsplatser att välja hållbara transportmedel för sina resor eller att använda alternativ för resandet såsom videokonferenser och distansarbete. Erfarenheter har visat att påverkansprojekt är ett viktigt komplement till fysiska åtgärder i arbetet med att minska bilresandet. Vi ska därför fortsatt arbeta med denna typ av åtgärder och också inspirera andra att göra detsamma, på lokal och regional nivå. Mobility management behöver kombineras med andra åtgärder och integreras i vår egen organisation.

Resecentrum

Ett attraktivt resecentrum i Centrum kan både bidra till en god resandeutveckling på järnvägen och till en utveckling av innerstaden. Resecentret ska fungera som ett viktigt nav mellan olika trafikslag, mellan den lokala och regionala busstrafiken samt den regionala och nationella tågtrafiken. Gång- och cykelförbindelserna till resecentret ska vara mycket goda.

Effektiv godstrafik

Hur vi vill hantera godstransporter handlar till stor del om hur vi vill stärka Luleå som regioncentrum där befintliga och nya verksamheter kan växa och skapa arbetstillfällen inom hela regionen. Nya verksamhetsområden planeras strategiskt i bebyggelsestrukturernas ytterkanter och i anslutning till huvudvägnätet såsom väg 97 och E4 samt järnvägsnätet. Norrleden och Söderleden utgör lika viktiga delar i trafiksystemet genom att bidra till en bättre framkomlighet för tung trafik och en ökad trafiksäkerhet.

Vi verkar också för att öka kapaciteten för transporter på järnväg, dels genom Norrbotniabanan med en förordad dragning via flygplatsen och med anslutning till Svartön och Luleå hamn för att skapa förutsättningar för intermodala transportlösningar. Dels genom att säkerställa ny kustjärnväg med koppling till Kalix, Haparanda och vidare mot Finland för att ytterligare stärka Luleå och regionens position i det större transportsystemet av framförallt gods, men även personresor.

Vi verkar för att förbättra kapaciteten på befintlig järnväg med dubbelspår mellan Luleå och Boden. För att säkerställa sjöfarten samt att kunna erbjuda större och mer djupgående båtar att anlöpa Luleå Hamn, arbetar Luleå kommun för en fördjupning av farlederna. Hamnen ska vara en internationell strategisk hamn med förbindelser till regionen, övriga landet och världen.

Natur- och rekreationsområden (grön- och blåstruktur)

I stadsbygden, Råneå och Anträs är en sammanhängande grönstruktur viktig för dess ekologiska och sociala funktioner. Den binder samman värdekärnor och omlandets natur. Nära stadsbygden ska grön- och vattenområden som är betydelsefulla för både biologisk mångfald och friluftsliv bevaras. Alla stadsdelar ska ha närhet till ett större naturområde.

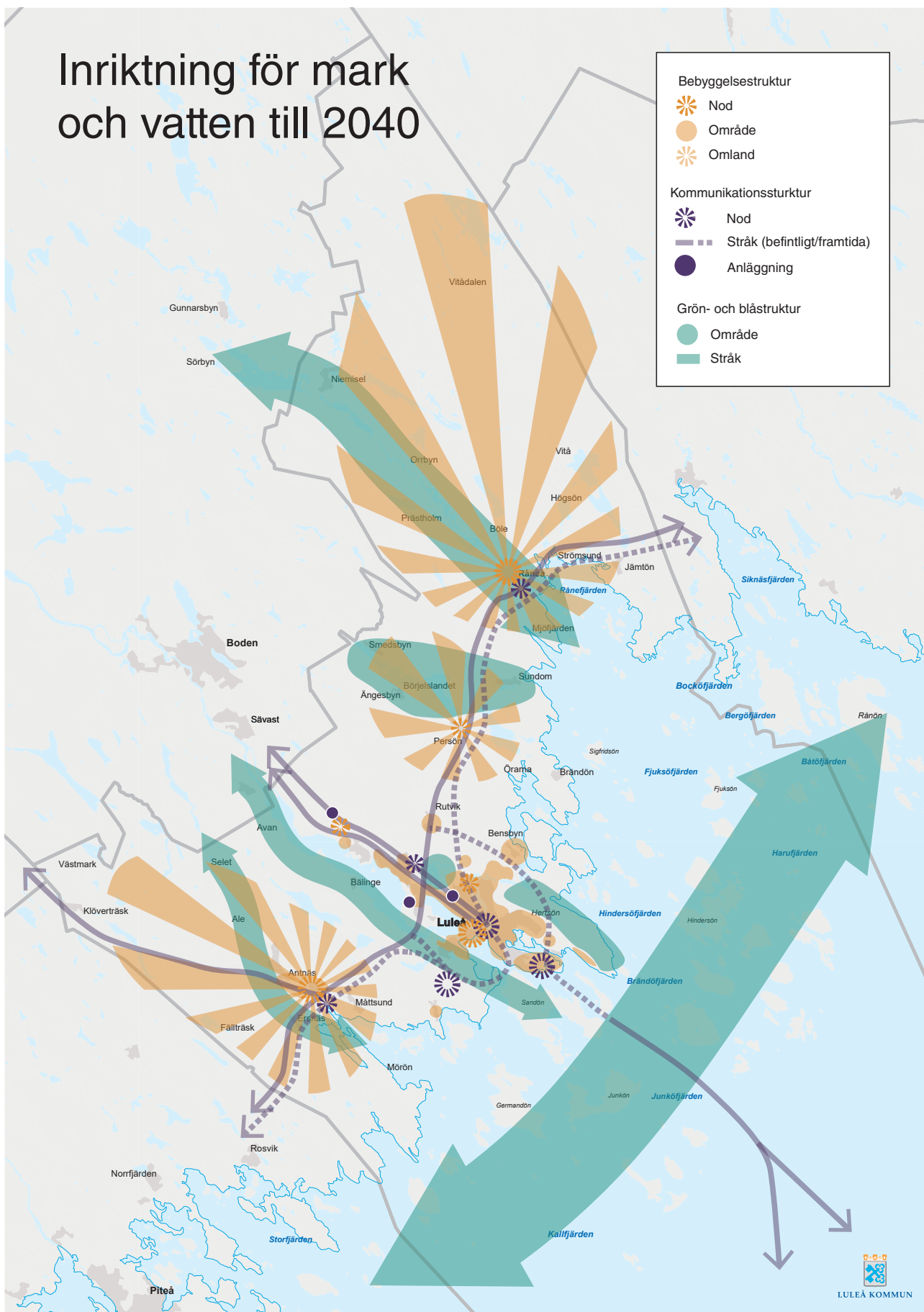
Särskilt viktigt för den blåa strukturen är Råneå älv och de områden som finns i skärgården. För skärgårdens unika brackvattensmiljöer är bevarande samma sak som utveckling. Skärgården ska ge förutsättningar för både kommuninvånarnas och besökarens friluftsliv och rekreation. Skärgården är tillgänglig både sommar och vinter, vilket ger en viktig grund för turismnäringen. Viktiga platser i skärgården ska bland annat vara Hindersön, Brändöskär, Småskär, Kluntarna och Rödkallen.

För den gröna strukturen ska landskapen vid Persöfjärden, södra sidan om Luleå älv, Alvik och längs Råneå älvdal vara prioriterade områden tillsammans med skärgårdens öar. Landskapen ska vara jordbruksbygder där livsmedelsproduktion prioriteras.

Viktiga platser för den gröna strukturen i ett större sammanhang finns i Gammelstadsviken, Hertsölandet, Sandön, Sandgrönnorna och vid Småskär.

Inriktning för mark och vatten till 2040

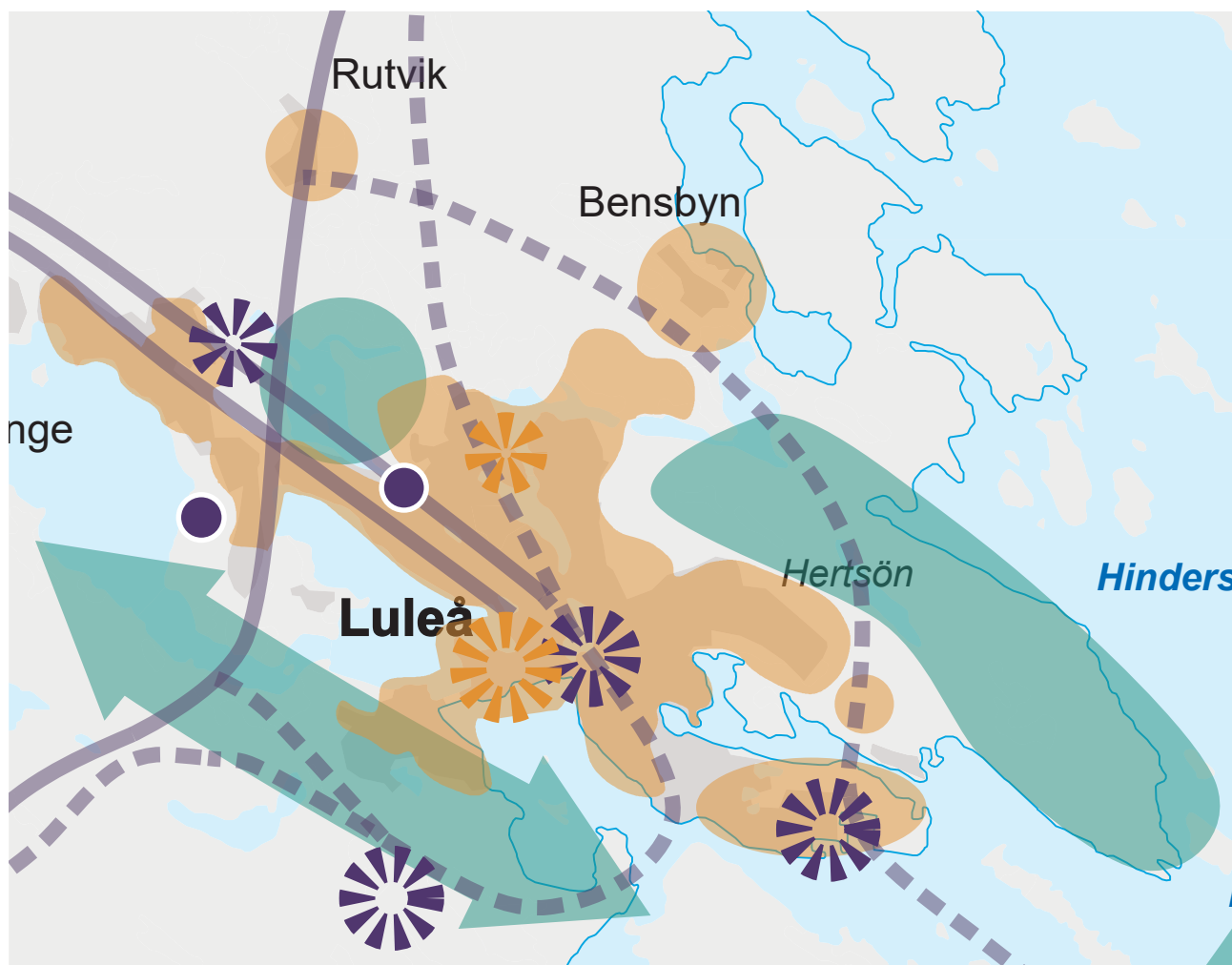

Med hjälp av tre teman visar kartan den långsiktiga inriktningen för användningen av mark och vatten; för bebyggelse, kommunikationer samt grön- och blåstrukturen. För varje tema används olika begrepp som förklaras nedan.

Bebyggelsestruktur (orange) har begreppet nod för ett område som har stor betydelse för den framtida utvecklingen. En nod kan vara ett centrum i en stadsdel eller by, ett universitet, ett sjukhus som är bebyggelse som har viktiga funktioner för utvecklingen. Begreppet område är mer omfattande förändringar behövs, det kan vara områden för bostäder, verksamheter, anläggningar etc.

Kommunikationsstruktur (lila) har begreppet nod för en viktig knutpunkt som kan vara ett resecentrum eller en station. Begreppet stråk är de förbindelser som gör att infrastruktur blir en helhet. Anläggningar är områden med olika funktioner för strukturen som stationer, vattenverk, värmeverk som behövs för att strukturen ska fungera.

Grön- och blåstruktur (grönblå) har begreppet stråk för de förbindelser som har en stor betydelse, det kan till exempel vara ett vattendrag eller en älvdal. Område används för de större ytorna som har en stor betydelse för rekreation, upplevelser och biologisk mångfald.

Vårt arbetssätt för Vision Luleå 2040

Lång sikt och hållbarhet

Visionen och riktningarna ger grunderna för innehållet i detta dokument. Programmet ger en struktur för Luleå kommuns arbete med den långsiktiga utvecklingen fram till visionens år 2040. Syftet är att ge stöd och övergripande vägledning för vårt arbete.

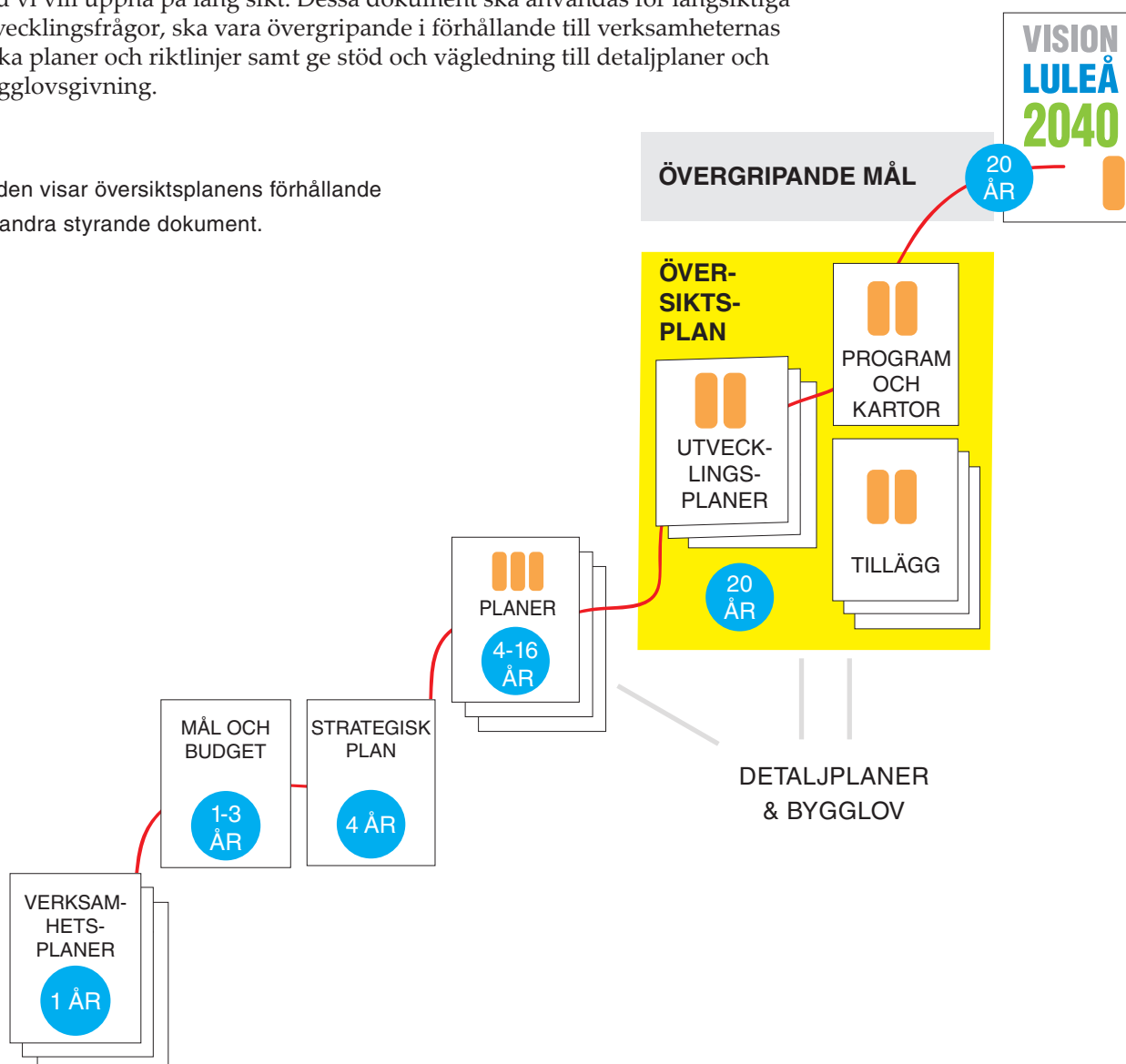
Utgångspunkten är att Luleå ska utvecklas med ett helhets- och långsiktigt perspektiv. Kommunens förvaltningar ska arbeta samordnat för att nå en ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling. Vi ska arbeta medskapande och visa att det finns förmåga att gå från ord till handling.

Kontinuerlig planering

Ett strategiskt, övergripande dokument som detta kan aldrig bli heltäckande och innehålla alla avgöranden och varenda avvägning. Den strategiska planeringen måste ständigt pågå. Med hjälp av en bra omvärldsbevakning och uppföljning ska vi få beredskap att se vad som behöver kompletteras i form av utvecklingsplaner eller tillägg samt vara beredda att revidera när det behövs.

Både utvecklingsplaner och tillägg är delar av översiktsplanen som ska visa vad vi vill uppnå på lång sikt. Dessa dokument ska användas för långsiktiga utvecklingsfrågor, ska vara övergripande i förhållande till verksamheternas olika planer och riktlinjer samt ge stöd och vägledning till detaljplaner och bygglovsgivning.

Bilden visar översiktsplanens förhållande till andra styrande dokument.

För att hålla programmet aktuellt kommer fördjupningar göras för utvalda geografiska områden, då ersätter de en del i översiktsplanen. Till en översiktsplan kan man också göra tillägg som kompletterar dokumentet inom ett ämne för hela geografiska området Luleå kommun.

Fördjupningar som utvecklingsplaner

Våra fördjupningar kallas utvecklingsplaner och kommer att vara en del av den långsiktiga planeringen. Utvecklingsplanerna ska hantera alla typer av samhällsfrågor inom ett geografiskt utpekat område. Planerna ska konkretisera innehållet i programmet och ha ett tidsperspektiv på 12 till 20 år. Utvecklingsplaner används för geografiska områden där fördjupningar är nödvändiga av olika orsaker. Det betyder att utvecklingsplanerna kan ha olika innehåll beroende på vilket syfte de har.

För att prioritera vilka områden där utvecklingsplaner ska tas fram analyseras behov, möjligheter, brister, efterfrågan med mera. Underlag kan också vara att uppföljningen och/eller utvärderingen av programmet visar på ett behov av fördjupning. Beslut om att ta fram samt att anta utvecklingsplaner fattas av kommunfullmäktige. När en utvecklingsplan är antagen ersätter den delar av översiktsplanen och följs upp samtidigt som programmet. När sedan en ny eller reviderad översiktsplan tas fram ska även utvecklingsplanerna hanteras.

Tillägg

Våra tillägg görs för olika samhällsfrågor som exempelvis infrastruktur, bostadsförsörjning, vindkraft, jämlikhet. Tilläggen ska vara ett sätt att hålla programmet aktuellt inom ett utpekat ämnesområde för hela det geografiska området Luleå kommun. Tillägg används då en tematisk fördjupning är nödvändig för hela kommunens yta.

För att prioritera vilka områden där tillägg behövs analyseras behov, möjligheter, brister, efterfrågan med mera. Underlag kan också vara att uppföljningen och/eller utvärderingen av programmet visar på ett behov av ett tillägg. Beslut om att ta fram samt att anta tillägg fattas av kommunfullmäktige. När ett tillägg är antaget ersätter det delar av översiktsplanen och följs upp samtidigt som programmet. När sedan en ny eller reviderad översiktsplan tas fram ska även tilläggen hanteras.

Planer och riktlinjer

Planer visar nämnders långsiktiga ambitioner, insatser och förhållningssätt i syfte att uppfylla delar av programmet. Kopplingen mellan planen och programmet ska vara tydlig. Planens innehåll ska ha ett förhållande till övergripande mål och översiktsplanens principer. Den redovisar mål, medel och tid för olika handlingar eller åtgärder. Planer beslutas av den eller de nämnder som berörs av planens syfte. Vissa planer är mer övergripande och beslutas då av kommunstyrelsen. Planerna följs upp av berörda verksamheter och resultatet ger ett bidrag till uppföljningen av översiktsplanen.

Riktlinjer visar på en hållning i en fråga som rör samhälletsutveckling för att ge stöd och vägledning. Riktlinjer beslutas av den eller de nämnder vars verksamhet har behov av vägledning, de kan också beslutas av kommunstyrelsen om de är mer övergripande.

Planer och riktlinjer är inte en del av översiktsplanen.

Syftet med en utvecklingsplan är att:

- ge riktlinjer och rekommendationer för områdets utveckling
- beskriva hur det unika och positiva kan stärkas
- visa avvägningar mellan olika intressen och motiven för dessa
- vara ett underlag för att rikta och samordna Luleå kommuns arbete

Syftet med ett tillägg är att:

- ge riktlinjer och rekommendationer för utveckling och bevarande
- visa avvägningar mellan olika intressen och motiven för dessa
- vara ett underlag för att rikta och samordna Luleå kommuns arbete

Generella principer för genomförande

Luleå kommun ska vara en förebild och föregångare i arbetet med att nå en hållbar utveckling.

Kommunens förvaltningar ska arbeta samordnat med programmets principer för att nå en hållbar utveckling. Arbetet med program, utvecklingsplaner och tillägg är en kontinuerlig process med ständiga förbättringar som kräver att alla förvaltningar säkerställer att resurser finns för ett övergripande, strategiskt och långsiktigt arbete.

Vi ska samarbeta och samverka med andra aktörer. Partnerskap och allianser kommer att vara viktiga arbetsformer för att nå en hållbar utveckling. Vi ska arbeta med en aktiv brukardialog för att söka kunskap, erfarenhet och förslag.

Vi ska medverka till forsknings- och innovationsmiljöer i samverkan med andra. Deltagande i nationella och internationella utvecklingsprojekt ska stimuleras. Vi ska använda de möjligheter som modern teknik ger oss för att skapa medborgarnytta, tillväxt och verksamhetsutveckling.

Vi ska skapa ett utrymme för medborgarnas inflytande och delaktighet tidigt i arbetet med samhällets utveckling. Dialoger, möten och material utformas så att alla, även grupper som inte annars kommer till tals, kan delta. Nyfikenhet för nya och olika dialogformer samt kunskap om rättigheter och diskriminering leder oss i vårt arbete. Vi är förvaltningsområde för finska, meänkieli samt samiska och ska säkerställa rättigheterna som följer av detta.

En av utgångspunkterna för hållbar utveckling är generationsperspektivet, eftersom det som vi gör idag inte får försämra för eller ge en skuld till framtida generationer.

Programmets övergripande mål till 2040 och uppföljningen med indikatorerna ska ha en direkt koppling till vårt styrsystem samt verksamheternas planer och riktlinjer.

Vi ska samverka över verksamhetsgränser för att kunna göra de investeringar som är kostsamma på kort sikt i en budget men ger samhällsekonomiska vinster på lång sikt. I arbetet för en hållbar utveckling behövs tidiga åtgärder som ger långsiktiga och strukturella förändringar i rätt riktning.

I underlaget för ett långsiktigt, strategiskt beslut ska en bedömning av förhållandet till alla delar av hållbarheten finnas med. En konsekvensbeskrivning ska bifogas förslaget till beslut och om negativa konsekvenser kan misstänkas ska förslaget även innehålla åtgärder som hindrar, mildrar eller kompenserar dessa konsekvenser. Vi ska också ta hänsyn till den påverkan som beslutet kan ha utanför kommunens gränser.

Vi ska med hjälp av indikatorer, tal och mått analysera utvecklingen för att använda det som beslutsunderlag för prioriteringar och revideringar. I analysen av indikatorerna ska skillnader i ålder, kön, grupp och geografiskt område belysas där det är möjligt.

En aktiv omvärldsbevakning ska ge oss kännedom om vad som sannolikt påverkar oss och vår verksamhet. Analysen av trender och risker ska ge oss ett underlag för prioriteringar och revideringar.

Principer för genomförande till 2040

Principerna visar vad kommunen vill, står för och även vilket handlingsätt vi kommer att använda för att nå den hållbara utvecklingen som Vision Luleå 2040 har beskrivit och som de övergripande målen tydliggör.

Principerna är indelade i sjutton olika kapitel. Vision Luleå 2040 och Riktningarna har gett grunden till de övergripande målen och kapitlen med principer visar genomförande till 2030.

En vision

Nio övergripande mål till 2040

Sjutton kapitel till 2030

Start och uppväxt för alla

Trygga och goda uppväxtförhållanden är avgörande för barn och ungas hälsa och för folkhälsan på lång sikt. De viktigaste faktorerna för barns hälsa är familjen, skolan och fritiden. Barnets tidiga uppväxtvillkor bestämmer på ett avgörande sätt dess möjligheter, inte enbart i skolan och så småningom på arbetsmarknaden, utan även hälsan under hela vuxenlivet.

Barns livsvillkor ser olika ut utifrån socioekonomiska förutsättningar. Idag finns skillnader i hälsa mellan kön, grupper och olika geografiska områden. Under många år har psykisk ohälsa ökat bland unga, främst bland flickor.

Det finns stora skillnader i skolresultat mellan flickor och pojkar och mellan elever med svensk- och utländsk bakgrund liksom skillnader utifrån föräldrarnas utbildningsnivå. Skillnader finns även mellan olika skolor och geografiska områden. Barn till ensamstående kvinnor och barn till utrikesfödda föräldrar, löper stor risk att växa upp i ekonomisk utsatthet.

God relationer mellan barn och föräldrar minskar risken för en rad olika hälsoproblem och riskbeteenden hos barnen. Att hemmet är en trygg plats, fri från våld och missbruk, minskar risken för psykiska problem under barns uppväxt och senare i livet. God utomhusmiljö för barn är också positivt för hälsan. Närhet till natur och grönområden ger möjlighet till rekreation, idrott och lek och skapar mötesplatser mellan barn och mellan generationer.

Barnkonventionen, som är lag, påverkar alla kommunens verksamheter som i sitt arbete och i sina beslut har att beakta barnets bästa.

Kommunens verksamheter, och speciellt förskola och skola, har ett kompensatoriskt uppdrag och ska ge alla barn och unga likvärdiga möjligheter. Tidiga åtgärder i hem-, skol- och närmiljö främjar barns och ungas hälsa och minskar skillnader i uppväxtvillkor. Generella insatser som riktar sig till alla men utformas så att de når dem med störst behov utjämnar också skillnader.

Kopplingar mellan hälsa och miljö uppmärksammas allt mer. Barn är särskilt känsliga för exponering av olika föroreningar, kemikalier, buller med mera eftersom de växer och utvecklas.

Våra principer för genomförande till 2040

Barn och ungas rättigheter ska prioriteras och deras bästa ska beaktas vid alla beslut som berör dem.

Barn och ungas inflytande och delaktighet ska tas tillvara och utvecklas.

Vi ska stödja barn och ungas självständiga utveckling fritt från stereotypa normer och gränser.

Barns start i livet och uppväxten ska vara fri från kränkningar, våld, alkohol, tobak, narkotika och doping.

Vi ska förebygga uppkomsten av psykisk ohälsa.

Vi ska minska barns exponering för kemikalier i deras vardagliga miljöer.

Vi ska främja, förebygga och prioritera tidiga insatser för barn som tillhör olika riskgrupper eller som har ett stödbehov.

Föräldrar ska erbjudas stöd i sitt föräldraskap.

Vi ska ge barn och unga möjlighet till positiva möten mellan olika generationer.

Vi ska ge förutsättningar för alla barn och unga att ha en god relation till minst en vuxen utanför sin familj.

Vi ska erbjuda kostnadsfria eller subventionerade kultur- och fritidsaktiviteter, där vuxna är närvarande och barn och unga är medskapande.

Vi lägger särskild vikt på barn och ungas fritid. Vi ska främja ett brett utbud i samverkan med andra aktörer och ge stöd till ideella föreningar.

Barn ska ges möjlighet att självständigt nå, för dem, viktiga målpunkter som grundskola, lekplats.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleås invånare har en god och jämlik hälsa

Luleås invånare bor i ett gott grannskap

Nuläge 2017

1.12 Människorna

2.3 Vård och omsorg

Alla tillsammans

God social sammanhållning, framtidstro, tillit, delaktighet och möjligheter att påverka sitt liv och sin omgivning är viktiga faktorer i ett hållbart samhälle.

Tillit mellan människor och tillit till politiker, myndigheter och offentlig sektor är en förutsättning för ett väl fungerande demokratiskt samhälle. Ett aktivt arbete med inkludering är viktigt för att motverka polarisering, oavsett om det handlar om förhållanden mellan stad och land eller olika grupper i samhället.

Förutsättningarna att påverka och vara delaktig i samhällsutvecklingen skiljer sig åt beroende på socioekonomiska faktorer och även på individens resurser. Hur vi väljer att föra dialog har stor betydelse för vilka som kommer till tals.

En positiv utveckling skapas genom att bevara, utveckla och stödja drivkrafterna i lokalsamhället. Det civila samhället är en resurs som behöver tas till vara. Bostadsområdet har stor betydelse för hur människor mår och det är många aktörer som tillsammans bidrar till god sammanhållning, trygghet och stolthet över sin stadsdel eller by.

Ett varierat utbud av mötesplatser möjliggör möten mellan individer med olika bakgrund och erfarenheter vilket bidrar till ökad förståelse för varandra. Nyanländas möjlighet att vara delaktiga är speciellt viktigt.

Stadsdelarna och byarna i kommunen har olika behov och förutsättningar. Ökad jämlikhet skapas genom att utgå från varje bostadsområde och samtidigt se hur det bidrar till hela kommunens utveckling.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleås invånare är delaktiga i samhällets utveckling

Luleås invånare bor i ett gott grannskap

Nuläge 2017

1.12 Människorna
2.3 Vård och omsorg

Våra principer för genomförande till 2040

Luleå ska vara ett inkluderande samhälle med ömsesidig respekt för varandra, fritt från våld och diskriminering.

Vi har ett värdigt mottagande och erbjuder en god integration av nyanlända.

Vi har ett aktivt brottsförebyggande arbete i samarbete med polisen och andra aktörer.

Vi stödjer och utvecklar samverkan och samarbete med det civila samhället.

Det ska vara möjligt för alla att använda internet och vi ska erbjuda digitala mötesplatser i våra lokaler. Vi använder digitala metoder och mötesplatser i vårt arbete.

Vi prioriterar kommunal service till stadsdelarnas, Råneås och de samlande byarnas centrala delar, såsom omsorgsboende, daglig verksamhet, fritidsgårdar, grundskolor med mera.

Vi ska i vårt stöd till enskilda personer fokusera på att ge förutsättningar för ett meningsfullt och värdigt liv.

Den offentliga miljön ska utformas så att den är jämlik och tillgänglig för alla.

Uppleva och utöva

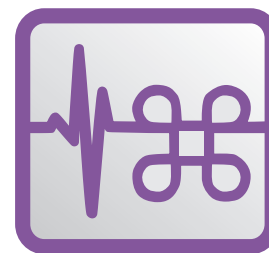
Ett rikt och varierat kulturellt utbud och möjligheterna att själv ägna sig åt skapande verksamhet är en mycket viktig faktor för en attraktiv stad. Besöksnäringens positiva utveckling är nära kopplad till det kulturella utbudet. Gemenskap och sociala relationer har stor betydelse för hälsan och ger en högre livskvalitet. Genom kultur och idrott kan människor finna mötesplatser utan ålders-, kultur- och språkbarriärer.

För att viljan och lusten att delta eller arrangera olika typer av aktiviteter ska komma fram behövs ett samarbete med olika aktörer.

Barn och ungdomars deltagande i föreningsliv och framförallt föreningsidrotten skiljer sig utifrån kön och socioekonomiska faktorer. För att prioritera barn och unga är ett brett och tillgängligt utbud av aktiviteter, oavsett bakgrund och betalningsförmåga, en viktig faktor.

Det nära sambandet mellan friluftsliv och hälsa gör att vi måste värna möjligheterna att nå naturområden och göra den fysiska miljön tillgänglig.

Ett förebyggande arbete kring fysisk aktivitet och goda matvanor behöver öka på både individ- och samhällsnivå.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleås invånare har ett socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv

Luleås naturvärden finns kvar och har plats att utvecklas

Luleås invånare har ett hållbart vardagsliv

Nuläge 2017

1.8 Bebyggelse
1.11 Anläggningar
2.8 Kultur och nöje
2.9 Friluftsliv

Våra principer för genomförande till 2040

Utbudet till barn och unga ska prioriteras. Vi ska ge ungas kulturyttringar en plats i de offentliga rummen.

Vi ska ha mötesplatser av många olika slag med en god geografisk spridning, som främjar möten mellan olika åldrar, grupper, kulturer och intressen och med god geografisk spridning.

Vi ska erbjuda stöd till olika aktiviteter, föreningsverksamhet, evenemang och möten. Stöd som kan vara kunskap, erfarenheter, lokaler, anläggningar och olika former av ekonomiska bidrag. Vi prioriterar stödet riktat till barn och unga.

Våra lokaler ska vara tillgängliga för annan verksamhet då de inte används för ordinarie verksamhet.

Vi ska stödja brett och mångfacetterat evenemangsutbud under hela året. Vi prioriterar evenemang som är kostnadsfria för besökarna.

Det ska finnas platser både inomhus och utomhus för en variation av större och mindre evenemang.

Vi ska i samverkan med polisen arbeta för att aktörerna ska ta sitt ansvar för alkoholservingen, så att berusningsdrickande inte påverkar tryggheten i den offentliga miljön.

Vårt värdskap ska vara erkänt gott med guidning och information. Vi ska ha prioriterade och tydliga informationsplatser.

Vi ska bjuda in till större konferenser här.

Vi ska stimulera breddidrotten genom tillgängliga idrottsanläggningar och näridrottsplatser.

I eller i närheten av alla stadsdelar ska det finnas områden och anläggningar för friluftslivet. För skötsel och utveckling sker en samverkan med föreningar och länsstyrelse. Flera av anläggningarna ska ha en hög tillgänglighet och områdena ska lätt kunna nås.

Liv mellan husen

I livet mellan husen finns gårdarna, grönytorna, torgen, stråken med flera platser som är av stor betydelse för livet i husen.

I ett samhälle behövs många olika slags platser som lockar till möten mellan människor. Områdena mellan husen är viktiga för trivsel, rekreation, möten, hälsa och samvaro. Utformningen av den fysiska miljön bidrar på många sätt till känslan av gemenskap och trygghet. På våra allmänna platser, gator, torg, parker och rekreationsområden, ska det finnas förutsättningar att vistas och att vara en del av samhället på ens egna villkor. De allmänna ytorna ska vara tillgängliga, upplevas säkra och inkluderande.

Byggnaderna runt gator och torg blir det offentliga rummets väggar. Dess gestaltning och skala påverkar stadens identitet och människors upplevelse av platsen.

De flesta invånare känner trygghet i sitt bostadsområde men kvinnor upplever sig otrygga utomhus i större omfattning än män och de äldre avstår ofta från att gå ut när det är mörkt.

Stadsdelscentrum är särskilt viktiga för att skapa sammanhållning och en stolthet i stadsdelen.

Ett mer socialt sammanhållet Luleå främjas av att fler rör sig mellan olika delar av staden. Genom att bryta barriärer, förstärka stråk och skapa nya målpunkter, attraktioner och fler och bättre mötesplatser kan staden knytas samman socialt.

Våra principer för genomförande till 2040

Alla stadsdelscentrum och Råneå centrum ska vara tillgängliga för alla. De allmänna ytorna som torg, park, stråk etc bör vara kommunala och kompletteras med fler.

Allmänna platser ska planeras och byggas så att möjligheten till social kontakt mellan människor förstärks. Dessa platser ska upplevas trygga, tillgängliga, välskötta och vackra.

Utom- och inomhusmiljön ska ses som en helhet och ges en lika stor omsorg i utformning och gestaltning.

Nya bostadsområden ska ha ytor för allmänna platser som torg och parker. Förutom de allmänna platserna behövs också informella och flexibla mötesplatser. Alla stadsdelar ska ha minst en stadsdelspark.

En procent av investeringsbudgeten vid nybyggnation och nyanläggning ska alltid avsättas för konst i offentlig miljö. Konsten kan placeras på andra platser än där nybyggnationen sker.

Nära bostadsområdet ska det finnas en lokal grönstruktur som ger ekosystemtjänster. Inom stadsbyg-

den ska det också finnas utrymme för egen odling. Nära bostäder ska det finnas miljöer för lek och rörelse så att alla åldrar och grupper kan hitta en stimulerande utemiljö. Det ska finnas tillgängliga och sammanhängande stråk för promenad, vandring och motion.

I närheten av förskolor, grundskolor och särskilda boenden ska det finnas platser med hög tillgänglighet som inspirerar till lek, rörelse och rekreation utomhus.

Gundskole- och förskolegårdarna ska ge en bra utomhusmiljö. Det ska finnas minst 30 m² utomhusyta per barn (förskola-åk6) i direkt anslutning till lokalerna.

Det ska finnas större natur- eller kulturområden nära stadsbygden som har god tillgänglighet. Den gröna huvudstrukturen ska förbinda dessa med stadsbyggens lokala grönstruktur.

När nybyggnation eller nyanläggning sker nära stränderna i stadsbygden ska stränderna behållas allmänna och där det är praktiskt möjligt, med hänsyn till naturens värden, ska de även vara enkelt nåbara.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleås invånare har ett socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv

Luleås invånare bor i ett gott grannskap

Nuläge 2017

1.6 Stadsbyggens landskap
2.1 Bostäder

Kuststaden

Stadsbygden och Centrum präglas av sitt vattennära läge och har en tydlig koppling till skärgården.

Skärgården i norra delen av Bottenviken är unik, det är en av få bräckvattensskärgårdar i världen. Växt- och djurlivet är mycket speciellt. Vissa växtarter behöver det bräckta vattnet för sin överlevnad och ett flertal växter är helt ensamma i sitt slag. Sötvattensfiskar samsas med saltvattensfiskar. Även fågellivet är speciellt med utpräglade sjöfåglar som lever nära skogsfågelarter.

Skärgården är en stor del av Luleås attraktivitet som bostadsort och besöksmål. Den ger exklusiva upplevelser som ska vara tillgängliga för alla, utan att vi riskerar de värdefulla natur- och kulturvärdena som är grunden för skärgårdens attraktivitet för friluftsliv och besöksnäring. Båtliv är en viktig del i många fritid. Ett långsiktigt bevarande och nyttjande av havet och de marina resurserna är en av våra utmaningar.

Besöksnäringen har idag en ökad efterfrågan på natur- och kulturturism och många vill ha upplevelser på kort tid under bekväma förhållanden. Även semester, upplevelse och rekreation i närmiljö blir allt viktigare. Besöksnäringen är nära kopplad till den fiskenäring som finns i skärgården.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleås invånare har ett socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv

Luleås naturvärden finns kvar och har plats att utvecklas

Nuläge 2017

- 1.4 Skärgårdens ö-landskap
- 1.5 Vattnets landskap
- 2.9 Friluftsliv
- 2.15 Fiske och vattenbruk

Våra principer för genomförande till 2040

Vi ska marknadsföra skärgården som en viktig del i vårt varumärke och stärka sambandet mellan centrum och skärgård.

Det ska finnas förbindelser så att alla kan nå vattnet och isarna. En gångväg ska finnas längs stränder och kajer runt stadshalvön. Siktlinjer mot vattnet ska bevaras och om möjligt återskapas.

Södra Hamn ska vara porten till skärgården. Där ska finnas anläggningar för skärgårdstrafiken och för isbanan. Ett Visitor center ska finnas för att inspirera kommuninvånare och besökare att besöka platser och öar antingen med båt eller via vinterns isvägar. Visitor Centre Luleå skärgård ska vara ett känt besöksmål som kombinerar lärande, näringsliv, kultur och upplevelser på ett nytt sätt.

Vi ska verka för att det finns goda möjligheter för alla att ta sig ut i skärgården med egen båt eller med turbåtstrafik, på isvägar eller på skoterleder. Skärgårdstrafiken ska utvecklas och anpassas till boende och anläggningar för besöksnäring.

Befintliga hamnar ska ges förutsättningar att utvecklas och utökas.

Vi ska prioritera ett antal öar där olika former av utökad kommunal service finns som exempelvis turbåtstrafik, förfallstrafik, hämtning av sorterat avfall samt anläggningar som bryggor, toaletter, stugor för uthyrning och bastuar.

Områden med mycket höga natur- eller kulturvärden i skärgården ska skyddas, bevaras och förvaltas för att ge förutsättningar för fiske, friluftsliv och besöksnäring. Skyddet av strand-, grundområden och vikar prioriteras för deras viktiga ekologiska funktioner.

Levande stadsliv

Luleå kommuns centrum ligger på en halvö och har därmed en begränsad yta. På denna begränsade yta ska många funktioner rymmas samtidigt som vi vill ha en förtätning med utrymme för fler lokaler och bostäder.

Luleås Centrum är en av stadsdelarna i Luleå stadsbygd.

Centrum är en plats för alla där många funktioner samlas både för Luleås kommuninvånare, för andra kommuner och regionen. Centrum är navet för handel, kultur, möten och kommunikationer. Det finns en stor efterfrågan på lokaler och bostäder i stadsdelen.

För att Centrum ska fungera som ett nav för kommunikationer krävs långsiktiga strategier. Centrum fungerar också som en resurs för hela regionen med upplevelser, evenemang och annat.

I Centrum finns också många värden som måste säkerställas som parker, torg, stränder, bytespunkter, kulturhistoria med mera. Centrum måste vara tillgängligt och upplevas tryggt av alla.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleås invånare har ett socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv

Luleå är ett ledande nav för tillväxt och innovation

Luleås invånare har ett hållbart vardagsliv

Våra principer för genomförande till 2040

Vi ska prioritera Centrum som den viktigaste platsen för handel, möten, kultur med mera. Centrum ska ha förskola, grundskola och gymnasium.

Ett evenemangsstråk ska utvecklas och förstärkas. Detta stråk inkluderar bl a Kulturens hus och Luleå Energi arena.

I Centrum är det människor till fots som prioriteras.

Centrum ska vara navet för olika kommunikationer, som järnväg, regional och lokal busstrafik samt turbåtar. Hållplatser och omstigningsplatser är prioriterade funktioner.

Ett resecentrum i östra änden av Storgatan ska stärka navet och ska ha många olika funktioner som tillgodoser resenärens krav på service och ger samordning mellan olika transportslag.

Vi ska verka för fler bostäder och lokaler i Centrum genom förtätning.

Vi ska bevara, förstärka och utveckla centrums gröna områden som Stadsparken, Hermelinsparken, Gültzauudden och Varvet. Vi ska bevara och utveckla Luleås vinterkvaliteter med isbana, snölek, belysning och vinterparker. Centrum ska vara attraktivt för utevistelse alla årstider.

Nuläge 2017

- 1.6 Stadsbygdens landskap
- 1.8 Bebyggelse
- 2.1 Bostäder
- 2.7 Kommunikationer
- 2.8 Kultur och nöje
- 3.1 Luleå Centrum

Vi ska ställa krav på flexibla lokaler i gatuplan där butiker, caféer, restauranger eller annan verksamhet för besökare prioriteras. Centrum ska ha sammanhängande stråk för verksamheter med många besökare.

Vi ska bevara träd och ge utrymme för nya träd i gaturummet och på torg i Centrum.

Vi ska prioritera utrymme för gång-, cykel- och kollektivtrafik före gatuparkeringar för bilar i Centrum. Parkeringsplatser för bilar ska i första hand vara under marknivå och i parkeringshus.

Det ska finnas torg och andra utomhusplatser som fungerar för torghandel, aktiviteter, mötesplatser och för evenemang i Centrum. Utformning och utsmyckning ska bidra till en "vi-känsla" och bjuda in till meningsfulla möten mellan olika människor.

Ytkrävande och störande verksamheter som inte är i behov av ett läge i eller nära Centrum, exempelvis bensinstationer, ska omlokaliseras.

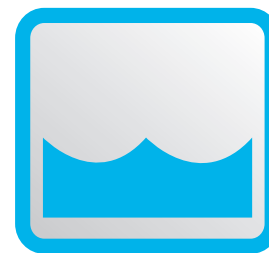
Rent vatten

En god tillgång till vatten och sanitet är en självklarhet för oss. För att säkerställa tillgången till rent vatten måste hela vattnets kretslopp värnas och skyddas från kemikalier, läkemedel, avloppsvatten och andra föroreningar. Alla vattenresurser som hav, fjärd, sjö, älv, våtmark, grundvatten ska minst ha en god status och en god kvalitet enligt EU:s vattendirektiv. Det finns vattenområden som behöver en förbättrad kvalitet.

Idag påverkar ett förändrat klimat vattnets kretslopp. Förändringar i nederbörd och havsnivå gör att vi måste anpassa oss och vidta åtgärder för att motverka negativa konsekvenser.

För att säkra tillgången till vatten av god kvalitet behöver vissa områden skyddas. Eftersom vatten kan transportera föroreningar är det viktigt att minska påverkan på vattnets kvalitet. EUs vattendirektiv visar på vårt ansvar för att vidta åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten.

Vi har ett ansvar för vattnets kvalitet och ska vidta åtgärder enligt Vattenmyndighetens åtgärdsprogram.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleås invånare har en god och jämlik hälsa

Luleå har ingen påverkan på klimatet

Luleås invånare har ett hållbart vardagsliv

Nuläge 2017

1.5 Vattnets landskap

1.9 Infrastrukturer

2.5 Vatten och avlopp

Våra principer för genomförande till 2040

Vi ska säkerställa tillgången till dricksvatten genom att skydda nuvarande och framtida vattentäkter.

Den kommunala dricksvattenförsörjningen ska ha en säker distribution och ge ett dricksvatten av hög kvalitet. Vi ska i första hand leverera dricksvatten till kommuninvånarna.

Vi ska arbeta för att minska användningen av plaster, kemikalier, bekämpningsmedel, läkemedel mm som har en negativ påverkan i vattnets kretslopp.

Det allmänna vatten- och avloppsnätet ska byggas ut och förnyas för att skapa möjlighet för fler invånare och fler jobb samt för att säkerställa vattenkvaliteten. Enskilda lösningar för vatten och avlopp utanför kommunens nät får tillkomma om det sker med hänsyn till människors hälsa, säkerhet och miljön. Råd och stöd ska ges till boende och verksamheter i syfte att hitta lämpliga lösningar.

Vid planering och byggande ska plats för lokala snöupplag säkerställas. Det ska finnas ett större snöupplag inom stadsbygden.

Vid planering och byggande i områden med sulfidleror och sura sulfatjordar ska åtgärder vidtas för att undvika påverkan på vatten.

Vid planering och byggande ska ytor för att ta hand om dag- och regnvatten säkerställas. Regnvatten tas omhand i system med tillfälliga magasin och gröna ytor som utjämnar och fördröjer flödet. Byggnader höjdsätts högre än omgivande mark och gata.

Vi ska verka för en bättre kvalitet i våra vattenförekoster. Planering och byggande ska ske med särskild hänsyn nära vattenområden som inte når upp till miljökvalitetsnormerna.

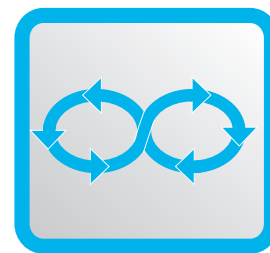
Spara viktiga värden

Luleå kommun är ett "dokument" som visar tidens gång och samhällets strömningar, olika lager som tillsammans skapar en berättelse om uppkomst, viktiga skeden och rådande förhållanden. Detta bidrar till vår identitet och attraktivitet.

Gammelstads kyrkstad finns med på Unescos World Heritage List och är ett världsarv. Världsarvets värden skyddas dels genom riksintresse men även genom bestämmelser i detaljplanen med tillhörande beskrivningar.

Ett levande jordbruk är viktigt för den lokala livsmedelsproduktionen och bidrar till att bevara det öppna landskapet med dess kulturella och biologiska värden.

Ett långsiktigt bevarande och nyttjande av ekosystemen med dess biologiska mångfald är en utmaning. Det behövs olika former av skydd men också ett ökat hänsynstagande i användningen och utvecklingen, så att både naturens egenvärden och de ekosystemtjänster som vi människor får finns kvar. Ett ekologiskt fungerande landskap förutsätter en sammanhängande grönstruktur med spridningsvägar för växter och djur, vilket också är gynnsamt för ekosystemtjänsterna. Detta är lika relevant i bebyggd miljö som i landskapet i stort.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleås invånare har ett socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv

Luleås naturvärden finns kvar och har plats att utvecklas

Nuläge 2017

1.1-1.6 Olika landskap
1.8 Bebyggelse

Våra principer för genomförande till 2040

Vi ska prioritera kulturmiljövärden som bedöms som mycket höga så att de kan användas och utvecklas utan att värdena går förlorade. Mycket höga värden har byggnader eller områden som är unika, omistliga, sällsynta och som är representativa i ett internationellt och nationellt perspektiv.

Planering och byggnation i områden med höga kulturmiljövärden ska utföras så att det som tillkommer eller förändras samspelar med värdet.

Världsarvet Gammelstads kyrkstad ska vara vår högst prioriterade kulturmiljö, där de kulturhistoriska värdena är styrande för områdets förvaltning, utveckling och utformning. Kyrka, kyrkstugor och andra byggnader samt miljöer ska bevaras, förvaltas, användas och utvecklas så att det värdet inte påverkas negativt. Även världsarvets buffertzonen med entréer, vägar, siktlinjer, byggnader ska hanteras med särskild hänsyn.

Vi ska arbeta för att viktiga ekologiska processer och system behålls och utvecklas. Ingen nettoförlust av ekosystemtjänster ska bli följden av annat nyttjande av mark eller vatten, kompensationsåtgärder är ett sätt att nå detta.

Tillräckliga arealer för att uppnå antagna mål om biologisk mångfald ska avsättas som långsiktigt skyddade områden. Vi stödjer andra aktörer och tar eget ansvar genom att skydda områden.

Vi ska bevara områden med mycket höga naturvärden. Undantag ges endast för nationella eller regionala intressen av avgörande betydelse och då ska åtgärder vidtas för att kompensera värdena.

Vi ska ge områden med höga naturvärden utrymme för att utveckla den biologiska mångfalden. Undantag ges endast för nationella, regionala och kommunala intressen av avgörande betydelse.

Vi ska bevara områden med brukningsvärd jordbruksmark så att den inte förlorar sitt värde. För områden med höga värden prövas undantag endast för nationella och regionala intressen av avgörande betydelse. Etableringar kan prövas i områden med marginell betydelse för brukningsvärdet, ex i ytterkanter, på små marktytor tydligt avskilda från andra fält samt i områden som har övergått till ett annat naturtillstånd.

Det ska finnas en sammanhängande grön huvudstruktur i hela stadsbygden samt i Råneå, och den ska knyta ihop med kringliggande natur. Viktiga ekologiska och sociala funktioner samt värdekärnor i den gröna huvudstrukturen ska bevaras och förstärkas för att kunna ge ekosystemtjänster.

Vi ska se till att funktionen hos den lokala grönstrukturen i alla stadsdelar, Råneå och Antnäs får utrymme att utvecklas. Den lokala grönstrukturen finns inne i bostads- och verksamhetsområden.

Hålla energin

Internationellt, nationellt och regionalt finns överenskommelsen att kraftigt minska utsläppen av växthusgaser. Den globala temperaturökningen ska begränsas till under 2 grader och vi ska sträva efter att inte öka mer än 1,5 grader.

Sverige har flera energimål; att öka andelen förnybar energi, minska utsläppen av växthusgaser och att minska energiintensiteten. Utmaningarna är att ställa om energianvändningen och energiproduktionen.

Luleå har undertecknat EUs Borgmästaravtal och därmed förbundit sig att både minska utsläpp av växthusgaser och energianvändningen. För att nå minskade utsläpp behövs effektiviseringar och byte till förnybara energikällor. Luleå kommun har en mycket liten lokal produktion av förnybar energi.

En av de största utmaningarna är att hantera energianvändningen för transporter och resor samt minska vår klimatpåverkan.

Det är viktigt att verka proaktivt när det gäller resurshantering, därför ska arbetet med att minimera uppkomsten av avfall prioriteras. Det ska vara nära och enkelt att bidra till en resurseffektivare kommun. Avfallet som ändå uppkommer ska hanteras i prioritetsordningen; återbruk, materialåtervinning, energiutvinning och sist deponering.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleå har ingen påverkan på klimatet

Luleå är ett ledande nav för tillväxt och innovation

Luleås invånare har ett hållbart vardagsliv

Nuläge 2017

1.7 Klimat
1.9 Infrastrukturer
2.4 Energi
2.6 Avfall

Våra principer för genomförande till 2040

Vi ska minska den totala energianvändningen genom att göra insatser för en bättre hushållning (ett förändrat beteende) och effektiviseringar (tekniska lösningar).

Vi ska minska utsläppen av koldioxid och andra klimatpåverkande gaser genom att byta till förnyelsebara energikällor, effektivisera och fasa ut användningen av fossila bränslen.

Vi prioriterar insatser för att förändra resor och transporter. Vi ska ha en lokal produktion av bränsle till fordon och vidta åtgärder som leder till effektiv och ökad användning av förnyelsebara fordonsbränslen.

Vi ska utveckla och stimulera en lokal förnyelsebar produktion av el i större skala. Nätstationer ska placeras med hänsyn till elbehov och energieffektivitet. Fjärrvärmenätet ska byggas ut och kompletteras i stadsbygden, Råneå och mot Boden. För uppvärmning där ska i första hand fjärrvärme användas.

Vi reserverar ytor för energistrukturer för produktion, lagring, tankning och distribution av energi.

Fjärrvärmesystemet ska utvecklas för att kunna ta emot restenergi från hushåll och verksamheter.

Mängden avfall ska minimeras. Vi ska vidta åtgärder för att effektivisera resursanvändningen och vidareutveckla former för återbruk. För produkter som inte längre kan återbrukas ska materialet i första hand återvinnas och i andra hand energiutvinnas.

Ytor och platser för återanvändning och återvinning ska finnas i husen, i stadsdelarna och på utpekade platser. Vi ska ha en verksamhet som arbetar med upparbetning och försäljning av insamlade produkter, för att stimulera återbruk och ge arbete. En återvinningscentral ska finnas inom stadsbygden och återvinningsstationer ska finnas i alla stadsdelar samt i de samlande byarna.

Planera för säkerhet

I Sverige har vi sedan årtionden en väl fungerande demokrati och institutioner som bevakar mänskliga rättigheter. Men det finns oroande trender och hot som militära hot, IT-hot, våldsbejakande extremism, organiserad brottslighet, hot mot energiförsörjningen, hälsohot och ökande klimatförändringar.

För att hantera detta behövs en god beredskap och förmåga att hantera störningar och kriser. Kommunen är en del av totalförsvaret och ska planera för ett civilt försvar samt skydda anläggningar och information som har betydelse.

Olyckor och skador innebär konsekvenser för den enskilde och kostnader för samhället, många av olyckorna kan förhindras. Det är viktigt att beakta människors hälsa och risker vid samhällsplanering, förhållningssättet ska framförallt vara förebyggande.

Arbetet för säkerhet och trygghet innehåller flera lika viktiga delar. Att förebygga olyckor och att mildra konsekvenserna av inträffade olyckor är viktiga uppgifter. Arbeta för att minska samhällets sårbarhet och ha en god förmåga att hantera störningar när de inträffar.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleås invånare har en god och jämlik hälsa

Luleås invånare är delaktiga i samhällets utveckling

Luleås invånare bor i ett gott grannskap

Nuläge 2017

1.9 Infrastrukturer

1.7 Klimat

2.16 Försvar

Våra principer för genomförande till 2040

Vi ska minska olyckor och skador på människor, egendom och miljö. När olyckor inträffar ska vi i samverkan arbeta för att bryta den negativa utvecklingen, begränsa skadorna och rädda liv.

Det olycksförebyggande och skadebegränsande arbetet ska bedrivas genom bland annat utbildning, information, kontroller av byggnader och miljöer samt samhällsplanering i samverkan med andra aktörer.

Vi ska ha en risk- och sårbarhetsanalys som ger oss en god kännedom och ett bra planeringsunderlag. Med analysen som grund ska vi vidta förebyggande åtgärder för att minimera risker och sårbarheter. En god lokal försörjning av livsmedel, vatten och energi är prioriterade för vår resiliens.

Vi ska i ett tidigt skede arbeta för att motverka utanförskap, brottsutveckling och social oro.

Vi ska kunna hantera samhällsstörningar, vår förmåga ska bygga på en tydlig, kompetent och flexibel organisation samt samverkan med andra aktörer. Vi har ett stort ansvar för totalförsvarets civila delar.

Vi ska informera kommunens invånare om hur man kan skapa en god egen beredskap för olyckor och samhällsstörningar.

Vid planering och byggande ska vi ta hänsyn till risker för översvämning från hav, vattendrag och nederbörd.

Vid kraftig nederbörd ska dagvattnet ha fria vägar till en recipient utan att skada bebyggelse eller samhällsviktig verksamhet.

Bästa boendet i stadsbygden

Utvecklingen i stadsbygden måste prioriteras för att klara av de investeringar som fler bostäder kräver. Investeringar för energi, vatten, avlopp, vägar, parker, skolor, kollektivtrafik med mera.

Förtätning medför både positiva och negativa konsekvenser ur ett hållbarhetsperspektiv. Täta områden kan till exempel ge förutsättningar för ett liv utan bil, lägre energianvändning men kräver samtidigt höga inkomster som ger en hög konsumtionsnivå. Förtätning kan också innebära en ökad konkurrens om ytor som gör att det inte finns plats för bilar eller grönytor. För att förtäta hållbart krävs en noggrann samhällsplanering.

Det som byggs idag kommer att finnas under lång tid. Byggnader kommer att vara bostäder och arbetsplatser för kommande generationer. Det ställer krav på att det vi planerar och bygger idag ska hålla hög kvalitet för att vara hållbart även i framtiden.

Ett bra boende, ekonomiskt överkomligt och en god närmiljö bidrar till trygghet, tillit och en jämlik hälsa. Syftet med planeringen för bostadsförsörjning är att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i bra bostäder och för integrering av människor.

Våra principer för genomförande till 2040

Nya byggnader ska ha en omsorgsfullt bearbetad arkitektur som berikar, respekterar och stärker sin omgivning.

Arkitekturen ska präglas av, och uppfylla höga krav på kvalitet ur estetisk, funktionell, ekologisk och teknisk synvinkel. Hållbarhet och kvalitet får inte underställas kortsiktiga ekonomiska aspekter.

Stadsbygdens förtätning ska prioriteras, den har en mycket stor betydelse för det långsiktiga behovet av bostäder och är därför ett starkt allmänt intresse.

Vi ska ha en planberedskap med färdiga detaljplaner för att täcka behovet av bostäder under fyra år framåt.

Planering och byggande ska ge förutsättningar för bibehållen och utvecklad service i stadsdelarna. Service som lokaltrafik, förskola och skola ska gå hand i hand med planeringen av bostäder.

Vi ska ha stadsdelar med en blandning av bostäder, olika upplåtelseformer och i olika storlekar. Vi ska underlätta för en komplettering med de underrepresenterade bostadstyperna. Allmännyttan ska äga mellan 45 och 55 % av det totala hyresbeståndet i kommunen och finnas representerad i alla stadsdelar och i Råneå.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleås invånare bor i ett gott grannskap

Luleås invånare har ett hållbart vardagsliv

Nuläge 2017

- 1.6 Stadsbygdens landskap
- 1.8 Bebyggelse
- 2.1 Bostäder
- 3 Beskrivningar av stadsdelarna

Vi ska se till att det finns bostäder, i alla stadsdelar samt i Råneå, för äldre, personer med funktionsnedsättning och andra personer med ett särskilt stort behov av vård eller omsorg. Dessa bostäder ska finnas nära service som exempelvis dagligvaruhandel, vårdcentral och kollektivtrafik.

Bostäder för nyanlända, flyktingar eller personer med behov av skyddat boende ska finnas i det ordinarie bostadsbeståndet och i alla stadsdelar samt i Råneå. Bostäder för personer som står utanför bostadsmarknaden ska så långt som möjligt ges plats i det ordinarie bostadsbeståndet, och endast i undantagsfall vara särskilda bostäder.

Bästa boendet på landsbygden

En positiv tillväxt och utveckling av landsbygden skapar förutsättningar för en långsiktigt hållbar utveckling av hela kommunen.

Insatser för bibehållen och utvecklad service behövs för att ge en trygghet för människor som vill bo och investera på landsbygden.

På landsbygden finns en möjlighet att bo och verka på ett annat sätt än i stadsbygden men det finns också flera utmaningar som exempelvis tillgången till service och kommunikationer.

Nya innovativa servicelösningar kommer att vara nödvändiga för att lösa många av landsbygdsutvecklingens utmaningar. Bredband och digitala lösningar för utbildning, service och arbete kommer att vara mycket viktiga. Det kan också ha betydelse för att minska resor med bil.

Våra principer för genomförande till 2040

Vi ska koncentrera våra insatser till landsbygdsområdenas samlande byar, Råneå, Antnäs och Persön. De samlande byarna ska vara de huvudsakliga serviceorterna och ska ha goda förbindelser med stadsbygden.

Byarna i landsbygdsområdena ska ha goda förbindelser till de samlande byarna för att kunna ta del av den service de erbjuder. Vi ska verka för att bibehålla och utöka servicen i landsbygdsområdena genom nya innovativa servicelösningar inom både kommersiell och offentlig service.

Råneå ska fungera som en samlande by med samhällsservice som förskola, skola, boende för äldre och kollektivtrafik. Råneå ska ge samma service och utbud som stadsdelarna inom stadsbygden har, se även Bästa boendet i stadsbygden. Allmännyttan ska äga mellan 45 och 55 % av det totala hyresbeståndet. Råneå ska vara ett nav och ha kollektivtrafik från och till stadsbygden så att pendling för arbete eller studier är möjlig.

Vi ska i Antnäs erbjuda service, mötesplatser och blandade boendeformer. Samhällsservice som förskola, skola, boende för äldre och kollektivtrafik ska finnas.

Vi ska i Persön erbjuda service, mötesplatser och blandade boendeformer. Samhällsservice som förskola, skola, boende för äldre och kollektivtrafik ska finnas.

Ny bebyggelse på landsbygden bör som huvudregel uppföras i anslutning till befintlig sammanhållen bebyggelse eller i närheten av allmän väg eller större allmänt trafikerad enskild väg.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleås invånare bor i ett gott grannskap

Luleås invånare har ett hållbart vardagsliv

Nuläge 2017

1.9 Infrastrukturer

2.1 Bostäder

4 Beskrivningar av de samlande och stadsnära byarna

Tillkommande bebyggelse ska samspela med den befintliga bebyggelsestrukturen och med landskapets och bebyggelsens eller byns karaktär i övrigt. Utanför dessa strukturer ska vi, där förutsättningarna finns, genom rådgivning till hushåll ge stöd för att i första hand åstadkomma gemensamma lösningar för vägar, vatten, avlopp och energi.

Prövning med detaljplan behöver övervägas i områden med stor efterfrågan på nya bostäder och där en successiv utbyggnad förväntas ske. Stadsbygdens närområde, specifikt Sunderbyn, Kallax, Måttsund och Bensbyn är områden med stor efterfrågan på nya bostäder.

Vi ska ge möjligheter för boende med häst i några utvalda byar, som Björnsbyn, Bensbyn, Gäddvik och Norra Sunderbyn.

Vi ska samverka med andra kommuner för att ge byar nära kommungränsen möjligheten att ta del av ett större serviceutbud samt stimulera och stödja nya servicelösningar till alla byar.

Plats för arbete

Luleå kommun har ett stort behov av fler områden för arbetsplatser och verksamheter. Vi behöver en beredskap för att kunna ta emot nya etableringar. Ett varierat utbud av mark för olika typer av verksamheter för att möta olika initiativ och behov. Men god planering behövs för att verksamheter inte ska upplevas störande och för att rätt infrastruktur ska finnas för de verksamheter som behöver.

Det pågår en omvandling av centrumnära arbetsplatsområden som tidigare var industriområden till mer kontor och handel. De flesta arbetsplatser ligger integrerat i de olika stadsdelarna i anslutning till bostäder.

I flera stadsdelscentrum och i Råneå centrum finns lediga lokaler som kan användas för kommersiella verksamheter. Handeln på Storheden fortsätter att expandera och där finns fastigheter som kan förtätas och omvandlas för handel.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleå är ett ledande nav för tillväxt och innovation

Luleås invånare har arbete

Luleås invånare bor i ett gott grannskap

Nuläge 2017

1.8 Bebyggelse
1.10 Industriområden
2.10 Arbete, handel och besöksnäring
2.11 Arbete, näringsliv och industri

Våra principer för genomförande till 2040

I alla stadsdelscentrum samt i den centrala delen av Råneå ska arkitekturen präglas av en flexibilitet som kan hantera framtida förändringar i krav på bostäder och verksamheter.

Lokaler för försäljning av dagligvaror ska i första hand lokaliseras till bostadsnära lägen eller till stadsdelscentra.

Volymhandel ska i första hand lokaliseras till Storheden och i andra hand till Notviken. Utvecklingen av handel på Storheden ska ske varsamt och etappvis söderut från Storhedsvägen fram till Karlsviksvägen. Butiker på Storheden och Notviken ska ha en egen och väl definierad entré för kunderna.

Verksamhetsområden ska i första hand lokaliseras till platser med bra logistik, intill stora vägar, flyg, järnväg och sjöfart. Störande och riskfyllda verksamheter ska lokaliseras till utkanten av stadsbygden och utanför de samlande byarna.

Befintliga industrispår ska bevaras för framtida behov och möjligheter.

Vi ska ha färdiga utbyggda verksamhetsområden i olika lägen med en variation i storlek för olika verksamhetsinriktningar och behov. Markytan i befintliga verksamhetsområden ska användas effektivare med hjälp av förtätning.

Vi ska stödja klusterbildningar av arbetsplatser för att få nya samarbeten och utveckling. Detta är särskilt viktigt i närheten av universitet, sjukhus, hamn och flygplats.

Lämpliga platser för landsbygdsutveckling i strandnära lägen ska finnas för att skapa fler arbetstillfällen, stärka det rörliga friluftslivet, utveckla turism och besöksnäring eller bidra till förbättrade förutsättningar för service.

Smarta resor

Trafikens negativa effekter i form av utsläpp, olyckor och buller måste minska trots att trender visar att resandet fortsätter att öka i omfattning. De resor vi gör måste därför göras på ett mer hållbart och smart sätt, vilket kräver tydliga prioriteringar och attitydförändringar.

Digitala lösningar kan bidra till ett minskat resande. Det ska vara möjligt att ha resmöjligheter även utan att äga en bil, till exempel med kollektivtrafik och genom samnyttjande av fordon.

Förtätning i stadsbygden innebär fler boende och verksamheter inom samma yta. Personbilar kräver större utrymme per person än andra trafikslag både längs vägnätet och i parkeringsanläggningar.

Både på landsbygden och i stadsbygden har gång- och cykelinfrastrukturen byggts ut under de senaste 10–15 åren. Det finns dock fortfarande brister i infrastrukturen för dessa trafikslag och behöver fortsatt byggas ut för att skapa ett väl sammanhållet nät.

Kollektivtrafikresandet har ökat avsevärt sedan 2008 vilket ställer nya krav på infrastrukturen för bussar med tätare turer och fler linjer. Ett ökat resande i Luleå stadsbygd har bland annat inneburit att antalet påstigande på Smedjegatans hållplats har ökat med 90 % från 2008 till 2017, vilket ställer nya utrymmeskrav på lokaltrafikens huvudhållplats.

Arbets- och studiependlingen över kommungränsen är viktig. För att en större del av dessa ska göras hållbart behövs regional samverkan vad gäller infrastruktur och kommunikationer.

Mer än hälften av befolkningen i Luleå är fysiskt inaktiv, det vill säga rör på sig mindre än 30 minuter per dag. Genom att i vardagsresandet gå, cykla eller åka mer kollektivt kan den fysiska aktiviteten öka.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleås invånare har en god och jämlik hälsa

Luleå har ingen påverkan på klimatet

Luleås invånare har ett hållbart vardagsliv

Nuläge 2017

1.9 Infrastrukturer

2.7 Kommunikationer

Våra principer för genomförande till 2040

Vi ska arbeta för en omställning till ett mer hållbart resande, minskad biltrafik och en övergång till fossilfria fordonsbränslen. Gång, cykel och buss ska prioriteras före bil vid konflikter.

Vi ska arbeta för att öka medborgarnas kunskap och kännedom för att påverka deras färdmedelsval i syfte att öka andelen resor med gång, cykel och kollektivtrafik. Vi ska ge stöd till åtgärder som kan leda till en minskad användning av bil.

Vi ska bygga ett trafiksystem där infrastrukturen och alla trafikslag samverkar med varandra och gör att hela resan fungerar enkelt och smidigt för trafikanten.

Vid planering av bostads- eller arbetsplatsområden ska placering och utformning göra det enkelt att använda andra transportmedel än bil. Vi ska sträva efter att utjämna restiderna för cykel, buss och bil. Vi ska ha ett linjenät för busstrafiken i stadsbygden som förbinder centrum med alla stadsdelar och erbjuder tvärförbindelser mellan viktiga målpunkter. På prioriterade stråk i stadsbygden ska det vara tätt mellan avgångarna och stråken ska ha en gen och snabb dragning. Prioriterade stråk ska finnas mellan Centrum och de större bostadsområdena. Kollektivtrafik ska finnas även utanför de prioriterade stråken.

Det ska vara möjligt att bo på landsbygden och åka kollektivt till och från studier och arbete i stadsbygden. Mellan Råneå och Centrum samt mellan Antnäs och Centrum ska högre turtäthet och helgtrafik erbjudas. Lokala linjer som går mer sällan, alternativt anropsstyrd trafik ska ansluta till de mer högtrafikerade stråken.

Vi ska bygga ett resecentrum mellan Prästgatan och järnvägen där den regionala och den lokala busstrafiken ska knytas ihop med järnvägstrafiken. På Smedjegatan ska utrymme prioriteras för busstrafik, resenärer och gående.

Bussar och hållplatser ska vara tillgängliga. Vid hållplatser med ett geografiskt stort upptagningsområde ska det finnas parkering för cyklar och på landsbygden även pendlarparkeringar för bil. God information, samordning och ett enkelt betalssystem ska underlätta resandet.

Fotgängare respektive cyklister ska ses som egna trafikslag i planeringen då de har olika förutsättningar och behov. I Luleå centrum och på andra platser med höga flöden av gående och cyklister ska dessa i stor utsträckning ha separerade banor från varandra.

Vi ska ha ett kommunalt huvudnät för cykeltrafiken och ett huvudnät för gående som ska förbinda Centrum med alla stadsdelar och ge tvärförbindelser mellan stadsdelarna. På landsbygden ska vi verka för förbättrade möjligheter att gå och cykla inom de större byarna samt mellan stadsbygden och de stadsnära byarna. Kommunen ska även arbeta för att det ska gå att färdas på cykel och till fots mellan de samlande byarna och deras närliggande byar.

Huvudnätet för cykeltrafik ska ha banor med god framkomlighet och en gen sträckning. Det ska vara enkelt att hitta dit man ska och enkelt att förstå vad som är cykelbana respektive gångbana. Trygghet, komfort och trafiksäkerheten ska vara hög. Vägarna ska i stor utsträckning vara skilda från biltrafik. Huvudnätet ska prioriteras vid drift och underhåll.

Centrum, stadsdelscentrum och Råneå centrum ska ha en särskilt bra utformning för gångtrafik. I stadsbygden utgör gångnätet det mest finmaskiga trafiknätet. Trafiksäkra skolvägar och tillgänglighet för personer med funktionsvariation ska vara väglämpligt vid utformning och prioritering av åtgärder i gångnätet.

Huvudnäten för gång- och cykeltrafik ska kompletteras av lokala nät inom stadsdelar och inom byar för att skapa god tillgänglighet i närområdet. Vi ska verka för bättre möjligheter till samnyttjande av bil.

Vi ska arbeta för en fortsatt samverkan inom regionen för bättre möjligheter till hållbara resor för studie- och arbetspendling mellan kommunerna.

Ett transportsystem på väg

Goda kommunikationer är en förutsättning för livet i stadsbygden och på landsbygden. En god infrastruktur bidrar till regionförstoring och ger människor större valfrihet att välja var de ska bo och arbeta. Luleå kommun har goda vägförbindelser med omvärlden och gatunätet är väl utbyggt. Kommunen ansvarar för gator i stadsbygden, i Råneå och i några av de större byarna. På landsbygden är vägnätet i huvudsak statligt eller enskilt.

Det kommunala huvudnätet för biltrafik förbinder stadsdelarna med Centrum och med varandra. Det statliga vägnätet ger goda förbindelser till landsbygden och andra kommuner.

Transportsystemet ska vara jämställt och likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns behov. Enligt tidigare studier är trenden att fler män reser med bil jämfört med kvinnor som i större utsträckning reser kollektivt. Det är också mer vanligt med avgiftsfri bilparkering på traditionellt manliga arbetsplatser samt goda kollektivtrafikförbindelser till traditionellt kvinnliga arbetsplatser.

Biltrafik bidrar både globalt och lokalt till betydande miljöpåverkan. I Luleå centrum har den övre utvärderingströskeln för luftburna partiklar och miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid överskridits tidigare år. Luleå har en större andel äldre bilar med icke förnyelsebara bränslen jämfört med genomsnittet i landet, vilket är en bidragande faktor till utsläppen av växthusgaser inom transportsektorn. Däremot är körsträcka per invånare kortare än genomsnittet. Det bilburna trafiksystemets negativa effekter i form av utsläpp, olyckor och buller samt utrymmeskrav måste därför minska.

Utvecklingen inom transportsektorn går snabbt och hur framtidens trafiksystem kommer att se ut vet vi inte. Vi ser nya fordon och nya bränslen på marknaden. I Luleå finns en biogasanläggning och utveckling av vätgasdrift pågår. Byggande av ny infrastruktur behöver göras med en beredskap för framtidens behov.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleå har ingen påverkan på klimatet

Luleås invånare har arbete

Luleås invånare bor i ett gott grannskap

Nuläge 2017

1.9 Infrastrukturer

2.7 Kommunikationer

Våra principer för genomförande till 2040

Vi ska verka för en beredskap för laddinfrastruktur för personbilar, kollektivtrafik och godstrafik.

Stadsgator inom stadsbygden ska utformas med tillräcklig bredd för att inrymma samtliga trafikslag och plats ska även finnas för bland annat trädplanteringar, snö och lastplatser. Gatuområdet ska ha en flexibilitet för olika transportslag.

Vid utformning av trafikmiljön ska personer med funktionsvariationer och barns behov beaktas och som leder till god trafiksäkerhet och tillgänglighet. Vid utformningen ska också hänsyn tas till barns möjlighet att självständigt nyttja trafikmiljön.

På lokalgatorna ska gatans gestaltning stödja en låg hastighet samt ta hänsyn till oskyddade trafikanter.

På huvudvägnätet utanför Centrum ska den motor-drivna trafikens framkomlighet prioriteras med få korsningar, god trafiksäkerhet samt separata vägar för gång- och cykeltrafik. Tung trafik ska styras till huvudnätet. Det är viktigt att Räddningstjänsten har god framkomlighet vid utryckningar. Inom Centrum är oskyddade trafikanter jämställda med biltrafiken på huvudnätet.

På landsbygden ska enskilda väghållare ha ansvaret för det finmaskiga vägnätet. Kommunen ger stöd till dessa fastighetsägare.

Vi ska genom utformning och underhåll av vägnät, reglering och beteendepåverkan arbeta för att nå Nollvisionens mål att ingen ska dödas eller skadas svårt i trafiken.

Vi ska arbeta för att transportsystemet ska vara jämställt och likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns behov.

Vi ska underlätta en utfasning av fossila bränslen för personbilar och verka för bättre möjligheter till el-laddning och biogastankning.

Fastighetsägare ansvarar för att lösa behovet av parkering för cykel och bil på egen fastighet. Besöksparkeringar för bil i Centrum ska i första hand styras till parkeringshus eller parkeringsgarage. Bilparkering för boende och arbetande i Centrum ska så långt som möjligt förläggas under mark. Lättillgänglig cykelparkering för besökande ska finnas både på tomtmark och allmän plats.

På gatunätet inom Centrum ska utrymmet för gång-, cykel- och kollektivtrafik prioriteras före gatuparkeringar. För att begränsa så kallad söktrafik i Centrum ska det finnas parkeringshus för besökande vid infarterna till Centrum.

Närhet till omvärlden

Snabba och effektiva sätt att kommunicera med övriga Sverige och världen är avgörande för att regionen ska fortsätta växa och utvecklas. En region med bra kommunikationer ger en förstoring av den lokala arbetsmarknaden, bättre möjlighet till högre studier och knyter samman människor. Luleå kommun ska vara navet i regionen.

Närhet till omvärlden spelar också stor roll för länets godstransporter; allt från transporter av malm till livsmedel ska fungera, oavsett transportsätt. Att vara nära omvärlden är viktigt för att synliggöra Luleå kommun och förstärka Luleå som en viktig del av Norrbotten, Sverige och världen.

Dubbelspår Luleå – Boden

Stora mängder gods transporteras på järnväg till och från Luleå. Järnvägen från Luleå ansluter i Boden till Stambanan söderut, Malmbanan norrut och Haparandabanan österut. Alla dessa sträckningar är enkelspåriga vilket försvårar möjligheten till att utveckla både personresor och godstransporter. Malmbanan är hårt trafikerad och det är viktigt att kapaciteten ökas med en satsning på fler mötesstationer och dubbelspårutbyggnad. Dubbelspår mellan Boden och Luleå behöver särskilt prioriteras vilket gynnar hela näringslivet i regionen.

Norrbotniabanan

Norrbotniabanan mellan Umeå och Luleå är en kustnära järnväg och en mindre, men nödvändig, länk i ett stort system, den Bottniska korridoren. Tidigare utredningar visar att den stärker transportsystemet på regional, nationell och internationell nivå. För norra regionen, Luleå inte minst, öppnar Norrbotniabanan nya möjligheter till bland annat arbets- och studiependling med kortare restider, en minskning av koldioxidutsläpp, lägre transportkostnader, en större arbetsmarknad med fler företagsetableringar och regionförstoring. Ett komplett transportsystem driver utvecklingen nationellt, men också på EU-nivå.

Norrbotniabanans infart till Luleå möjliggörs i en östlig och en västlig korridor, där det östra alternativet förordas. En östlig infart till Luleå sker via Luleå Airport och med en bro över Hamnholmen till Svartöstad och vidare till Centrum. Den västra infarten angör från Södra Gäddvik via Storheden mot Centrum med en säckstationslösning för persontrafiken. Reservatet ligger i anslutning till väg E4 och passerar på bro över Luleälven vid Gäddvik.

Det östra alternativets koppling till flygplatsen skapar en starkt regional mötesplats och blir en mer effektiv transportnod för järnväg och flyg. Alternativet ger också en genomgångslösning till skillnad från det västra alternativet och har därför bedömts av Trafikverket ha större samhällsnytta jämfört med det västra alternativet, förutsatt att osäkerheten för sjöfarten kan lösas.

Kustjärnväg Luleå - Kalix

Den kustnära järnvägen behöver på lång sikt förlängas mellan Luleå och Kalix. Järnvägen ska ansluta befintligt spår mellan Luleå och Boden vid Sunderby sjukhus, gå längs med E4 och vidare ansluta befintlig Haparandabana i Kalix kommun. Längs med den nya järnvägen föreslås en ny plattform för persontrafik i Råneå. Järnvägen är av stort regionalt intresse och möjliggör studie- och arbetspendling samt kollektivt resande längs med kusten från Haparanda och söderut. Den möjliggör också en ökad kapacitet för godstransporter och knyter ihop det europeiska järnvägsnätet.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleå har ingen påverkan på klimatet

Luleå är ett ledande nav för tillväxt och innovation

Nuläge 2017

1.9 Infrastrukturer

2.7 Kommunikationer

Luleå hamn

Luleå Hamn är en av de fem största hamnarna i Sverige och TEN-T klassad. Hamnen är viktig för godstransporter till och från hela länet. Projekt Malmporten är ett av Sveriges största infrastrukturprojekt för sjöfarten och genomförs i samverkan mellan Luleå Hamn och Sjöfartsverket. Syftet med projektet är att bredda och fördjupa farlederna samt anlägga en ny djuphamn med tillhörande infrastruktur. Det innebär att större fartyg kan angöra hamnen.

Det finns behov av väganlutning av klassen TEN-T till hamnen för att kunna vidaretransportera tyngre och större gods ut i länet. Luleå Hamn, men också industriområdena på Svartön och Hertsöfältet är i nuläget anslutna till väg E4 via Bodenvägen-Svartövägen-Uddebovägen som också är rekommenderad vägsträcka för farligt gods. På sträckan finns hinder i höjd- och sidled som försvårar transport av stora odelbara gods. Längs stor del av sträckan ligger bostadsområden som blir utsatta för trafikbuller, luftföroreningar och risker med farligt gods.

Luleå kommuns förordade alternativ för Norrbottenabanan via Hamnholmen och i anslutning till den nya djuphamnen innebär en intressekonflikt mellan järnväg och sjöfart. Luleå kommun arbetar för att både sjöfartens intressen och järnvägens intressen ska kunna tillgodoses på ett bra sätt. Hur detta ska lösas och genomföras är inte klarlagt utan behöver utredas vidare. I ett sådant utredningsarbete är det viktigt att det sker i nära samverkan mellan Luleå kommun, Trafikverket, Sjöfartsverket, Luleå hamn, övriga kommuner i regionen och tillsammans med andra intressenter.

Luleå Airport

Luleå Airport är en viktig flygplats för stor del av länet, inte bara för privata resor utan i hög grad för näringslivets kontakter med omvärlden. Anslutningsvägen från väg E4 till flygplatsen har låg framkomlighet och utgör en högtrafikerad barriär för boende i Gäddvik. Från grannkommuner finns önskemål om bättre anslutning med kollektivtrafik till flygplatsen.

Transporter av flygbränsle är idag hänvisade till kortaste väg mellan Luleå Hamn och flygplatsen vilket innebär att dessa transporter sker via Centrum. I Centrum finns många bostäder nära denna vägsträcka och önskemål om förtätning som blir svår att genomföra på grund av risken med farligt gods.

Norrleden och Söderleden

En stor del av Norrbotten kan inte nås via järnväg. Särskilt Europavägarna och riksvägarna är viktiga vägförbindelser och behöver ha god framkomlighet och trafiksäkerhet för resor och transporter inom kommunen, länet och till resten av omvärlden.

Med Norrleden och Söderleden avlastas främst stadsbygden från tung trafik och transporter av farligt gods, samtidigt som bättre förbindelser skapas till Luleå Hamn, Svartön och Hertsöfältets industriområden samt till Luleå Airport.

Våra principer för genomförande till 2040

Vi ska samarbeta med andra aktörer för att regionens viktigaste infrastruktursatsning, Norrbotniabanan från Umeå till Luleå, ska byggas ut i sin helhet. Vi förordar en östlig dragning som kopplar samman flyg och tåg.

Vi ska verka för att det byggs dubbelspår på järnvägen mellan Luleå och Boden och vidare mot Malmfälten.

Vi ska verka för en fortsättning av Norrbotniabanan med kustjärnvägen mellan Luleå, Kalix och Haparanda.

Vi ska arbeta för att möjliggöra arbets- och studiependling på järnväg inom regionen och via Haparanda till Uleåborg i Finland. Norrbotniabanan och en kustjärnväg till Kalix ger möjlighet till järnvägsstationer i Antnäs och Råneå.

Vi ska arbeta för bättre möjligheter till arbets- och studiependling med buss inom regionen.

Vi ska säkerställa att mark finns för framtida kommunikationsstråk.

Vi ska verka för att godstransporter i högre grad kan ske med tåg och sjöfart.

Vi ska verka för att Luleå hamn byggs ut och att farleden in till hamnen kan ta emot fartyg med 15 meters djupgående. Hamnen ska vara en internationellt strategiskt utpekad hamn med förbindelser till regionen.

Vi ska arbeta för att utveckling av kombiterminalen kan ske så att omlastning mellan väg och järnväg underlättas.

Vi ska verka för att utveckla Luleå Airport som ett nav för den nordliga regionen och för en utveckling av förnybara bränslen.

Vi ska arbeta för att Norrleden och Söderleden genomförs så att vi uppnår goda vägförbindelser till flygplatsen, Luleå Hamn och större verksamhetsområden.

Vi ska verka för god framkomlighet och trafiksäkerhet på länsvägarna och då särskilt europavägarna och riksvägarna.

Allas väg till arbete

Alla Luleåbor ska ges förutsättningar att växa och nå sin fulla potential.

Vi befinner oss i en högkonjunktur samtidigt som det är en generationsväxling vilket gör att det finns behov av arbetskraft. Det är en låg arbetslöshet men det finns samtidigt Luleåbor som befinner sig långt från arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden är könssegregerad med en tradition av mansdominerade branscher.

Det finns ett starkt samband mellan utbildningsnivå och hälsa. Utbildning gör det lättare att få arbete och ger fler möjligheter att påverka sin situation. Vi måste ge alla förutsättningar för att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

Unga som i skolan fått insikter i hur det är att driva företag ser mer positivt på eget företagande. Det är särskilt viktigt att unga människor kommer i kontakt med entreprenörsanda och företagsamhet.

Skolan ska ge alla möjligheter att inhämta kunskaper och utveckla kompetenser som krävs för att kunna leva och verka idag och i framtiden i ett tekniskt avancerat samhälle och en globaliserad värld. Städer med en internationell prägel kommer att ha en ökad dragningskraft. Skolan ska ge en sammanhängande kunskap om vad hållbar utveckling är.

För att skapa ekonomisk tillväxt och företagande måste alla ges möjlighet att bidra, även grupper som har haft svårt att ta sig in och behålla en plats på arbetsmarknaden.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleås invånare är delaktiga i samhällets utveckling

Luleås invånare har arbete

Luleås invånare har ett hållbart vardagsliv

Nuläge 2017

1.12 Människorna
2.2 Utbildning

Våra principer för genomförande till 2040

Insatser som främjar ungas inträde på arbetsmarknaden är prioriterade.

Vi ska ge alla kunskap vad begreppet hållbar utveckling innebär på global, nationell och lokal nivå. Unga ska ha goda kunskaper och kunna identifiera och formulera sina egna behov, utan att begränsas av traditionella normer och mönster.

Våra skolor ska vara en nationell förebild när det gäller matematik, teknik, naturvetenskap och digital kunskap. Vi ska arbeta för att barn och unga ska ges möjlighet att utveckla sitt intresse inom teknik och naturvetenskap även på fritiden.

Vi ska ha kultur i skolan och ge utrymme för konstnärligt skapande och möten med det professionella kulturutbudet. Global förståelse, flerspråkighet och ett internationellt utbyte ska stimuleras.

Förskolor och grundskolor ska ha en stimulerande utemiljö och enkelt kunna nå natur-, kultur-, rekreations- eller friluftsområden för att ge bästa förutsättningar för lärande i utemiljö.

Vi ska ha ett förhållningssätt som utvecklar entreprenöriella förmågor.

Vi ska ta tillvara och utveckla kompetensen och kunskapen hos nyanlända Luleåbor. Vi ska särskilt stärka och stimulera kvinnors och ensamkommande barns väg till utbildning och arbete.

Det livslånga lärandet ska ges goda förutsättningar. Vuxna med kort tidigare utbildning ska ges stöd för att utbilda sig vidare. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens för att stärka sin ställning i arbetslivet och för sin personliga utveckling.

Vi ska erbjuda aktiviteter för arbetssökande utifrån behov på arbetsmarknaden och verka för att personer som befinner sig utanför arbetsmarknaden kan hitta en väg in.

Vi ska anordna aktiviteter i samverkan med Luleå Tekniska Universitet för att stärka Luleå som studentstad och arbetsmarknadsregion.

Näring för näringar

Luleåregionen ska vara ett nav för tillväxt, kunskap och kompetens. Här ska företagsledare, organisationer och styrelser välja att investera och utveckla sina verksamheter.

I förhållande till jämförbara kommuner har Luleå en lägre andel kvinnor i arbetsför ålder. Tillväxtarbetet måste prioritera insatser som bidrar till ökad jämställdhet i näringslivet. Det är viktigt för att långsiktigt stärka regionens attraktivitet och framtida kompetensförsörjning.

Näringslivsarbetet måste stimulera både spets och bredd. En bredd av branscher och företag gör oss attraktiva och robusta. Universitetet fungerar som motor för ekonomisk tillväxt och det är viktigt att ta vara på den utvecklingskraft som finns där.

Med en ökad internationalisering är utmaningen att ta vara på de möjligheter och även möta de problem som globaliseringen medför. Digitaliseringen, omställningen till en fossilfri framtid, cirkulär ekonomi och krav på ökad resurseffektivitet samt miljöhänsyn är faktorer som kommer att påverka näringslivet i framtiden. Verksamheter som ligger i framkant och bidrar till en hållbar utveckling kommer på sikt att ha större konkurrenskraft.

Invandring och inflyttning är viktig för den ekonomiska tillväxten då en stor del av de nya jobben kommer i företag som startats av invandrare. Luleåregionen behöver invandring, inflyttning och nya etableringar.

Våra principer för genomförande till 2040

Vi ska verka för ett varierat näringsliv med fler branscher. Näringslivsarbetet ska stimulera både spets och bredd.

Vi ska verka för fler jobb genom insatser för fler investeringar och etableringar samt ett ökat nyföretagande som speglar befolkningens sammansättning.

Vi ska prioritera utvecklingsprojekt främst inom följande områden: Kunskapsintensiva tjänstenärings, förädling inom basindustrin, energi- och miljöteknik samt kulturella- och kreativa näringar, turism och handel.

Tillsammans med andra aktörer i Norrbotten ska vi verka för att regionen blir internationellt etablerad som testregion. Vi ska samverka med aktörer för tester främst inom informations- och kommunikationsteknik, försvarets verksamhet samt komponenttest inom forskning.

Vi ska verka för att företag inom dessa områden ska ges möjlighet till samverkansprojekt med Luleå tekniska universitet.

Vi ska ge stöd till små- och medelstora företag så att vidareförädling och digitalisering blir möjlig.

Bidrar till att vi når följande övergripande mål:

Luleå är ett ledande nav för tillväxt och innovation

Luleås invånare har arbete

Nuläge 2017

- 1.10 Industriområden
- 2.10 Arbete, handel och besöksnäring
- 2.11 Arbete, näringsliv och industri
- 2.12 Skogsbruk
- 2.13 Jordbruk
- 2.14 Rennäring
- 2.15 Fiske och vattenbruk

Vi ska verka för att rennäringens behov av flyttleder och vinterbete säkerställs.

Vi ska verka för en ökad produktion, förädling och försäljning av livsmedel samt bidra till utvecklingen av sociala företag.

Våra insatser ska bidra till en effektivare användning av energi och resurser, minskad klimatpåverkan och ökad jämlikhet.

Vi ska tillsammans med andra aktörer främja invånarnas och näringslivets internationalisering.

Vårt internationella arbete fokuserar på närområdet, den arktiska plattformen och inom den Europeiska unionen. Våra samarbets- och vänorter ska vara en del av det internationella arbetet. Samarbete och samverkan kan även ske med andra delar av världen när möjligheter uppstår.

De möjligheter till samarbeten och finansiering av utvecklingsprojekt som erbjuds genom EU:s fonder och program ska särskilt tillvaratas. Allt internationellt samarbete ska tillföra ett mervärde för Luleå kommun, dess invånare och företag.

LULEÅ KOMMUN